

Relation och variation

- lärares tankar och erfarenheter kring elevers
frånvaro i skolämnet idrott och hälsa

Martina Granström & Matilda Leeman

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete avancerad nivå 74:2018

Ämneslärarprogrammet 2014-2019

Handledare: Daniel Roe

Examinator: Dean Barker

Abstract

Aim

The purpose of this study is to investigate teachers' perspectives and experiences of student absenteeism in the subject of physical education. What are the reasons for student absence and are there something in common between the students who do not participate. The study also aims at finding out how teachers are working towards motivating the students who participate, and those who either participate or do not participate in physical education. The research questions are:

- How do PE teachers understand/view students' absenteeism?
- How do teachers motivate students who are absent to make them participate in the classes?

Method

We have used a qualitative approach with semi structured interviews where teachers have had the opportunity to answer questions based on their own experiences. They have also had the opportunity to answer supplementary questions, this so that we could gain as broad insight as possible into their work. We have interviewed five teachers, in three different schools. After the interviews, the material was transcribed as well as being able to be analyzed and become the result.

Results

The results show that the teacher's opinions about the absence vary, depending on which school they work. The teachers at the school with high absenteeism explain that parent's attitude to sport and health reflects their children's participation in the classes. They also say that cultural and socio-economic factors play a role in some of the cases. All teachers emphasize the importance of building relationships with the students to make them feel motivated to participate in the classes. The results are presented after 4 themes, 1.) The teacher's structure and teaching 2.) Motivation 3.) Absence - whose problem? 4.) The teacher's relationship

Conclusions

Teachers in schools with both high and lower degree of absenteeism agree that one key aspect of motivating students is to build relationships with them. When there is a higher level of trust between teacher and student the motivation is also higher.

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka lärares perspektiv och erfarenheter av elevfrånvaro i ämnet idrott och hälsa. Vilka är orsakerna till elevfrånvaro, och om det finns något gemensamt bland de elever som inte deltar. Studien syftar även till att ta reda på hur lärarna går till väga för att motivera de elever som deltar, men även de som uteblir från idrott och hälsa undervisningen. Frågeställningarna är följande:

- Hur ser lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa på elevers frånvaro?
- Hur motiverar lärarna de elever som är frånvarande för att få dem delaktiga i undervisningen?

Metod

Vi har använt en kvalitativ ansats med semistrukturerade intervjufrågor där lärarna fått möjlighet att besvara frågor utifrån sina erfarenheter. De har även getts chans för lärarna att svara på följdfrågor, detta för att få så bred inblick som möjligt i deras arbete. Vi har intervjuat fem lärare, på tre olika skolor. Efter intervjuerna transkriberades materialet allt eftersom för att kunna analyseras och bli ett resultat.

Resultat

Resultatet visar att lärarnas erfarenheter av frånvaro varierar, främst på vilken skola vi har besökt. Lärarna på skolan med hög frånvaro förklarar att föräldrars inställning till idrott och hälsa ofta speglar sina barns deltagande i undervisningen. De säger även att kulturella och socioekonomiska faktorer spelar roll i vissa fall. Samtliga lärare betonar hur viktigt det är att bygga relationer till eleverna för att de ska känna sig motiverade till att delta i undervisningen. Resultaten presenteras efter 4 teman, 1.) Lärares struktur o undervisningen 2.) Motivation 3.) Frånvaro – vems problem? 4.) Lärares relation

Slutsats

Lärare i skolor med både hög och låg grad av frånvaro är överens om att en viktig aspekt för att få eleverna motiverade är att bygga relationer mellan lärare och elev. När det finns en högre grad av förtroende mellan lärare och elev är motivationen också högre.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	5
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
3 BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING	7
3.1 FRÅNVARO – VAD ÄR DET?	7
3.2 SKOLÄMNET IDROTT OCH HÄLSA	8
3.3 ELEVER SOM ÄR FRÅNVARANDE	9
3.4 ELEVER I DE HÖGRE ÅLDRARNA – FRÅN MOTGÅNG TILL FRAMGÅNG	11
3.5 LÄRARENS RELATION TILL ELEVERNA	13
3.6 SJÄLVBESTÄMMANDETEORI	14
4 TEORETISK RAMVERK	14
4.1 PIERRE BOURDIEU.....	15
4.2.1 <i>Habitus</i>	15
4.2.2 <i>Sociala fält</i>	16
4.2.3 <i>Kapital</i>	17
4.3 MOTIVATION	17
4.4 DET PEDAGOGISKA MÖTET.....	18
5 METOD	19
5.1 GENOMFÖRANDE	20
5.2 INTERVJUERNA	20
5.3 DELTAGARE OCH SKOLORNAS UPPTAGNINGSSOMRÅDE.....	21
5.4 ANALYSEN	22
5.5 FORSKNINGSETIK	23
5.6 TROVÄRDIGHET	24
5.7 METODDISKUSSION.....	25
6 RESULTAT OCH ANALYS	26
6.1 FRÅNVARO – VEMS PROBLEM?.....	27
6.2 LÄRARENS PLANERING OCH UPPLÄGG	30
6.3 MOTIVATION FÖR ELEVEN	33
6.4 LÄRARENS RELATION	36
7 DISKUSSION	37
7.1 <i>Frånvaro – vems ansvar?</i>	38

7.2 Relationen – nyckeln till aktivt deltagande elever?	41
7.3 Får eleverna påverka undervisningen?	42
8 SLUTSATS OCH IMPLIKATIONER	42
LITTERATURFÖRTECKNING	43
BILAGA 1	46
BILAGA 2 – MISSIVBREV	48
BILAGA 3 – INTERVJUGUIDE	49

1 Inledning

Alla ämnen i skolan har olika syften men trots det bygger skolans verksamhet på samma grund. Det handlar om att alla elever har rätt till samma undervisning och att alla elever ska få möjlighet att nå de uppsatta målen utifrån de resurser som behövs för varje individ. Syftet med skolämnet idrott och hälsa är enligt kursplanen att ge eleverna, som går på högstadiet, förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga samt kunskap och vilja att vara fysiskt aktiv (Skolverket 2011). Trots att vi lever i ett samhälle där det mer eller mindre poängteras varje dag att fysisk aktivitet är livsviktigt finns det ändå ett visst motstånd bland eleverna till att delta i undervisningen i skolämnet idrott och hälsa (Redelius 2004). Fysisk aktivitet borde vara ett självklart inslag i vardagen för alla och därför syftar denna uppsats till att försöka få en bild över hur lärare ser på icke deltagande elever och hur lärarna motiverar dessa elever. Begreppet frånvaro innebär att en elev inte är deltagande på lektionen de förväntas delta på. När begreppet frånvaro diskuteras i denna uppsats behandlar det både de elever som är helt frånvarande från lektionerna samt de elever som är passivt aktiva. Passivt aktiv är man om man är närvarande vid lektionen men inte deltar av någon anledning.

I Skolinspektionens kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa på högstadiet, årskurs 7-9 från 2018 framkom det att ungefär 20 % av eleverna inte är närvarande i idrott och hälsa undervisningen, vilket är en stor andel av eleverna. Av rapporten (ibid. 2018) har ett antal faktorer definierats som potentiella orsaker till varför elever av olika anledningar väljer att avstå från undervisningen. Dessa är bland annat orsaker som lärandemiljön, val av aktiviteter, undervisningens organisation men även andra individuella orsaker som skiftar från skola till skola och elev till elev (Stemberger 2014).

En av skolans uppgifter är att ge en likvärdig utbildning till samtliga elever vilket ställer krav på de lärare som undervisar i skolan. Oavsett elevens tidigare erfarenheter ska undervisningen anpassas efter de behov och förutsättningar som finns (Skolverket, 2011). Skolan ska även, oavsett könstillhörighet, främja elevernas möjligheter likaså rättigheter. Elever som väljer att inte delta i undervisningen i idrott och hälsa tycks variera beroende på var i landet man undersökt detta (Skolinspektionen 2018) och även vilka orsakerna till varför icke-deltagandet förekommer. Skolinspektionens rapport visar även att undervisningen består till stor del av fysisk aktivitet, främst med aktiviteter som anpassas till de elever som är aktiva utanför skolan i idrottsföreningar (ibid. 2018). För att skapa en god lärandemiljö för samtliga elever

krävs det att man även anpassar sin undervisning därefter och lyckas man inte med detta kan orsakerna till lågt deltagande vara av betydelse. Eftersom det är de undervisande lärarna som har det yttersta ansvaret för att undervisningen i idrott och hälsa är det av intresse att undersöka deras perspektiv på frånvaro.

2 Syfte och frågeställningar

Eftersom det uppenbarligen är ett problem med att få alla elever att delta i undervisningen kommer vår uppsats att syfta till att försöka förstå oss på varför eleverna inte vill delta. Har man förståelse för varför vissa elever väljer att inte delta i undervisningen har man ett helt annat utgångsläge i vad man kan göra för att försöka få eleverna att vilja delta. Eftersom vi i denna uppsats väljer att se på frånvaro utifrån lärarens perspektiv vill vi försöka hitta komponenter som kan förbättras för att få de frånvarande eleverna till att delta. Vi anser att det är viktigt att undersöka detta problem då det är bevisat att fysisk aktivitet har positiva effekter för oss människor oavsett ålder, kön eller sociokulturell bakgrund. Genom att undersöka detta kommer vi förhoppningsvis finna verktyg som kan vara applicerbara i verkligheten. På så sätt kan vi förhoppningsvis bidra till att ge andra lärare viktig kunskap om hur de kan motivera de elever som inte deltar till att aktivt delta i undervisningen. Detta vill vi också försöka förstå utifrån de teorier som vi kommer presentera i senare kapitel, där bland annat sociologen Bourdieus teori kring habitus och kapital ligger till grund.

Syftet med undersökningen är att undersöka lärares perspektiv och erfarenheter av elevfrånvaro i ämnet idrott och hälsa. Eftersom vi är intresserade av att ta reda på detta vore det också fördelaktigt att även undersöka vad lärarna har för tankar eller metoder för att undvika att frånvaron är så pass hög som den generellt sett är. Utifrån detta blir frågeställningarna nedan de som kommer att besvaras i studien:

- Hur ser lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa på elevers frånvaro?
- Hur motiverar lärarna de elever som är frånvarande för att få dem delaktiga i undervisningen?

3 Bakgrund och tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi presentera tidigare forskning som finns kring frånvaro i skolämnet idrott och hälsa. De studier som presenteras nedan är främst från andra europeiska länder men Skolinspektionen (2018) har även gjort en flygande inspektion där de granskat ämnet på ett antal skolor runt om i Sverige. Skolämnet idrott och hälsa ska ge eleverna möjligheter att utveckla sin allsidiga rörelseförmåga, utveckla ett intresse för att vara fysiskt aktiv och även få möjligheter att skapa ett intresse för att vistas i naturen (Skolverket, 2011). Trots att ämnet ska erbjuda flertalet olika aktiviteter är ändå frånvaroantalet stort runt om på landets idrott och hälsa lektioner (Skolinspektionen 2018).

Först presenteras frånvaro, vad detta innebär och hur Skolinspektionen ser på detta fenomen. Vidare ger vi en beskrivning av ämnet idrott och hälsa, dess framväxt och hur forskare idag ser på ämnet och även vilka som är aktiva inom skolidrotten. Därefter presenteras forskning som visar vilka orsakerna är till att vissa elever väljer att inte delta i idrott och hälsa undervisningen. Eftersom relationen mellan lärare och elever är otroligt viktig presenteras också tidigare forskning kring detta och slutligen kort vad självbestämmandeteori innebär och hur detta påverkar elevers motivation.

3.1 Frånvaro – vad är det?

Med frånvaro menar vi i det här sammanhanget att en elev inte är fysiskt närvarande och inte deltar i undervisningen. Elevfrånvaro är något som finns på de flesta skolor i mindre eller större utsträckning. Enligt Skollagen 7 kap. 10§ har alla elever från hösten det året de fyller sex år, skolplikt. Skolplikten gäller fram till det att eleverna gått ut nionde klass (Skollagen kap 7 §12). Trots att dessa bestämmelser finns är det många elever som ändå väljer att vara frånvarande från viss undervisning. I Skollagen kap 7 §12 står det att alla elever ska delta i undervisningen om de inte har giltiga skäl till att utebli. Om en elev skulle utebli från undervisningen har skolan ansvar enligt Skollagen kap 7 §17 att kontakta vårdnadshavare samma dag och informera om att eleven har uteblivit från den obligatoriska undervisningen. Ogiltig frånvaro innebär att eleven är frånvarande utan giltiga skäl och giltig frånvaro innebär att det finns giltiga skäl. Giltiga skäl till frånvaro är enligt Skolinspektionen (2016) frånvaro på grund av sjukdom, beviljad ledighet eller viss befrielse från undervisningen.

Skolinspektionen beskriver begreppet frånvaro som något som kan vara ett tecken på att något inte är som det ska med eleven eller att eleven helt enkelt har svårigheter i skolan

(Skolinspektionen 2016). Skolinspektionen har gjort flertalet undersökningar där de har undersökt andelen frånvarande elever och försökt sätta fingret på varför eleverna uteblir från viss eller all undervisning. Den senaste rapporten kring frånvaro överlag i skolan är ifrån 2016. Det som ligger till grund för rapporten är en kvantitativ undersökning som gjordes under 2015. Det resultat Skolinspektionen fick fram har jämförts med tidigare undersökningar kring samma område. De jämförelser Skolinspektionen har gjort mellan sina tidigare undersökningar och den de gjorde under 2015 visar att frånvaroantalet fortfarande är omfattande (Skolinspektionen 2016).

Vilka de bakomliggande faktorerna till varför vissa elever är frånvarande är enligt Skolinspektionen (2016) svårt att sätta fingret på. Det finns dock tre kategorier som anses vara större faktorer som påverkar frånvaro. Dessa är skolan, hem/familj och individ. Dessa tre olika faktorer samspelar och påverkar enligt Skolverket ofta varandra.

Det Skolinspektionen bekräftar i sin rapport (2016) är att det både finns elever som är frånvarande under mer sammanhängande perioder och elever som är frånvarande vid ströttillfällen. Skolinspektionens undersökning visar också på att frånvaron är mycket högre i årskurserna 7-9 än i årskurserna 1-6, det spelar inte heller någon roll om eleverna går på en kommunal skola eller på en fristående skola eller om eleverna bor i en stor stad eller på glesbygden (ibid. 2016). De slutsatser Skolinspektionen drar från undersökningen är att den frånvaron som sker strövis har ökat sedan tidigare undersökningar.

3.2 Skolämnet Idrott och hälsa

Skolämnet som idag heter idrott och hälsa har under årens gång både haft ett annat namn och aningens annorlunda inriktning. Från att under 1800-talet ha haft en inriktning där gymnastiken dominerade till att bli mer sportifierat har ämnet idag till syfte att ge eleverna möjlighet att utvecklas kroppsligt genom så väl olika idrotter som genom att lära sig om sin kropp och hälsa (Engström 2004). Ämnet har gått från att vara ett rekreativämne, det vill säga att det till en början bara handlade om att eleverna enbart skulle fostras till fysiskt starka medborgare och intresset för varför inte var så stort, till att idag vara ett kunskapsämne, precis som vilket annat skolämne (Skolinspektionen 2010).

Det som framgår av kursplanen idag för ämnet idrott och hälsa på grundskolan i årskurserna 7-9 är att ämnet syftar till att eleverna ska utveckla allsidiga rörelseförmågor och intresse för

att vistas utomhus i naturen (Skolverket 2011). Detta ska eleverna få möjlighet att göra genom olika aktiviteter. Trots att detta tydligt framgår finns det undersökningar som Skolinspektionen (2010) har gjort som visar att vissa aktiviteter dominerar undervisningen. Detta är ett problem och möjligt en bidragande effekt till varför vissa elever väljer att inte delta i undervisningen. Det finns dock inget som tyder på att val av aktivitet och andelen frånvarande elever hänger ihop (Skolinspektionen 2010, s. 8). Frånvaron beror istället på andra faktorer. Redelius (2004) har gjort en undersökning där hon har försökt undersöka vilka som är ”vinnarna” och ”förlorarna” i ämnet idrott och hälsa. De slutsatser som Redelius drar är att eleverna som är negativt inställda till ämnet tror att deras föräldrar anser att ämnet inte är viktigt. Dessa elever har också ett lägre betyg överlag och anser sig själva vara så kallade passivt aktiva under idrottslektionerna (ibid. 2004). Alltså kan deltagandet i ämnet idrott och hälsa påverkas av fler aspekter än de man ser. Redelius poängterar också hur viktigt ämnet är för ungdomarna, speciellt för de ungdomars vars föräldrar inte själva har introducerat allt det positiva med fysisk aktivitet. Här har skolan och lärarna i idrott och hälsa ett stort ansvar att ge eleverna alla förutsättningar för att utveckla en vilja och ett livslångt lärande för att vara fysiskt aktiva (ibid. 2004).

Larsson (2016) ser precis som Redelius (2004) samband mellan de elever som är aktiva utanför skolan i till exempel en idrottsförening. Dessa elever ser ämnet som något för dem och är ofta mer positivt inställda till ämnet. De bakomliggande faktorer som spelar roll i detta fall är att eleverna som är aktiva i en idrottsförening på fritiden känner igen sig i miljön som råder under idrott och hälsa lektionerna (ibid. 2016). Detta är dock inte allt som spelar någon roll för hur man ser på ämnet idrott och hälsa. Social bakgrund är också något som påverkar attityden till ämnet (ibid).

3.3 Elever som är frånvarande

Frånvarande elever har det alltid funnits och då inte enbart i ämnet idrott och hälsa utan i skolans värld överlag. Eftersom forskningsfrågorna i denna studie syftar till att undersöka lärarnas syn på frånvaro är det av intresse att ta upp hur eleverna som väljer att vara frånvarande ser på det hela.

Det har gjorts viss forskning kring de elever som inte är delaktiga i ämnet idrott och hälsa. Dessa studier har bland annat fokuserat på elevernas inställning till varför de väljer att inte

delta. Bland annat har det genomförts en studie i Makedonien där man syftade till att ta reda på vilka anledningar som ligger bakom elevernas icke-deltagande. I studien kom man fram till att det finns ett antal faktorer som spelar roll, bland annat att eleverna till exempel känner obehag inför läraren och att läraren helt enkelt inte är tillräckligt intresserad av själva undervisningen (Gontarev & Kalac, 2017). Gontarev och Kalac beskriver ämnet idrott och hälsa som ett ämne där läraren ska ge eleverna möjligheter till att utveckla sin fysiska och psykiska förmåga genom dels träning och annan idrott. En annan viktig del i undervisningen är att läraren ska ge eleverna förståelse för vikten av regelbunden fysisk aktivitet. Detta är ett problem eftersom en stor del av eleverna inte är delaktiga i undervisningen. Studien som gjordes i Makedonien på elever som gick på högstadiet visar att eleverna är frånvarande på grund av olika anledningar. De anledningar som sticker ut och flest elever anser är orsaker till varför de är frånvarande är 1. Att de själv helt enkelt inte är intresserade av undervisningen och fysisk aktivitet överlag 2. Att läraren inte är tillräckligt motiverande (Gontarev & Kalac, 2017).

Genom att få förståelse för hur de yngre eleverna upplever ämnet idrott och hälsa kan det hjälpa oss att få en förståelse för varför frånvaron på högstadiet är så pass hög som den idag är. Det har bland annat gjorts en studie på yngre elevers deltagande i ämnet idrott och hälsa. Denna studie gjordes i Slovenien och syftade till att undersöka de yngre elevernas deltagande och jämföra detta mot de äldre eleverna (Stemberger 2014). Eleverna som deltog i denna studie gick i årskurs fyra och fem. Stemberger kom fram till att mindre än hälften, 47,3 % av de deltagande eleverna alltid var deltagande i undervisningen och därför inte hade någon frånvaro alls och att ungefär samma andel procent, 44,1% missade upp till fem tillfällen totalt sett under ett helt läsår. De slutsatser som gjorts är att elever i denna ålder är frånvarande från undervisningen i ämnet idrott och hälsa väldigt lite. Potentiella anledningar till varför deltagandet i ämnet är så pass högt är för att eleverna i den här åldern är nyfikna och intresserade av att prova nya saker. De anledningar som de elever som inte deltog i undervisningen angav som orsaker till varför de inte deltog var enligt Stemberger (2014) sjukdom eller att omklädningsrummen inte var tillräckligt hygieniska. Alltså är det utomstående problem som är bidragande orsaker till varför yngre elever inte deltar i idrottsundervisningen.

Larsson (2016) beskriver också att eleverna i de lägre åldrarna verkar vara mer positivt inställda till ämnet idrott och hälsa än de äldre eleverna. De potentiella orsakerna till detta som Larsson ser är att yngre elever i många fall rör sig både oftare och mer än äldre elever, vilket kan kopplas till att rörelse är i mångt och mycket tycks vara viktigare för de yngre eleverna. Det finns också skillnader i val av aktiviteter beroende på ålder enligt Larsson (2016). Yngre elever har ofta ett mindre strukturerat tänk och leken är i fokus. Detta kan generera i att eleverna, ju äldre de blir tappas lusten för att röra på sig.

3.4 Elever i de högre åldrarna – från motgång till framgång

Martin Hugo (2011) har genomfört en studie där han under tre års tid följer en mindre grupp elever på en gymnasieskola. Studien syftar till att undersöka hur lärare använder sin pedagogik för att ge omotiverade elever en framgångsrik skolgång. Eleverna i studien visar sig efter tre år gå ut med avgångsbetyg med hopp om framtiden och där motivation fått en ny mening.

Hugo menar att motivation kan se olika hos olika individer beroende på vad man känner inför något. Hugo (2011) talar om olika dimensioner av hur man kan se på människan och dess lärande i skolan. Han menar att motivation är en bidragande faktor till resultatet av elevens sätt att ta till sig nya kunskaper. För att lyckas skapa en skola för alla krävs det, enligt Hugo meningsfulla lärandesituationer för att eleverna ska bli motiverade (ibid). Genom att läraren skapar lärandesituationer som gynnar den elevgrupp man möter bäst kan alla elever lära sig allt, så länge läraren använder rätt pedagogiska metoder. Det finns samtidigt faktorer som är av betydelse för vissa elevers motivation medan andra inte motiveras alls, till exempel hur skolan ger eleverna läxor eller hur läraren sätter betyg (ibid). Inställningen till det som eleven ska lära sig tycks vara en av de faktorer som avgör resultatet i lärandeprocessen samtidigt som lärarens roll är central. Fungerar inte samspelet mellan lärare och elev skulle motivation hos eleven kunna utebli vilket kan leda till att eleven istället väljer att inte delta i undervisningen. Långsiktigt kan det i värsta fall göra att läraren tvingas underkänna eleven om underlag saknas.

Enligt Hugo (2011) kan nyckeln till motivation vara relationen mellan lärare och elev. Han menar att det gäller att skapa meningsfulla relationer där eleverna känner sig trygga. Hugo

poängterar att det gäller att se elevernas enskilda behov och försöka förstå sig på dem utifrån deras tidigare erfarenheter.

Hugo (2011) presenterar strategier att tillgå för de elever som är frånvarande, eller som han väjer att kalla dem, skoltrötta. Skoltrötta elever finner inte skolan tillräckligt stimulerande eller meningsfull. De strategier Hugo lägger fram för att vända denna negativa trend är dels att eleverna behöver få bekräftelse i mindre undervisningsgrupper. Mindre undervisningsgrupper gör det möjligt för alla elever att synas och få återkoppling på det arbete som eleverna gör. I en mindre undervisningsgrupp undervisar också ofta färre lärare och relationen mellan lärare och elev blir starkare. En annan av Hugos strategier handlar om att skapa meningsfulla sammanhang (ibid). Det gäller att prioritera det som är viktigast för eleverna att lära sig och gå in lite mer djupgående på det istället för att fokusera på för många saker samtidigt. Han poängterar också vikten av att hitta lösningar som passar de olika eleverna, vilket handlar om att individanpassa undervisningen så att alla elever kan nå målen.

Flera av de elever som igår i Hugos studie berättar hur de upplevt tiden innan de kom till gymnasiet. Hur deras tidigare erfarenheter av möten med lärare såg ut avgjorde också vilken bild de hade av studietiden innan gymnasiet och även den inställning de hade när de började gymnasiet. En tid som bland annat fick eleverna att känna meningslöshet och en känsla av misslyckande. Vad eleverna istället mötte när de kom till gymnasiet var en känsla av att bli bekräftad av sina lärare vilket gjorde att de istället kände meningsfullhet i undervisningen (2011). Att få en bra relation till sina lärare fick en positiv utgång för dessa elever då de kände sig sedda och bekräftade. Lärarna ansåg även att de fick ett lyckat möte med eleverna genom att vara socialt engagerade i eleverna samtidigt som de använde pedagogiska modeller för att stimulera dessa elever som efter högstadiet tappat förtroendet för sin skola och utbildning (ibid).

Holmqvist (2011) poängterar också att den sociala relation som finns mellan lärare och elev är avgörande för att skapa tillit vilket i sin tur genererar till motiverade elever och en mer positiv lärandesituation.

Hugo förklarar även hur viktig skolan är för eleverna ut ett samhällsperspektiv och menar att det finns ett samband mellan de elever som inte lyckas i skolan och de som hamnar i drogmissbruk och arbetslöshet. Har man lyckats fånga dessa elever på gymnasiet har man

gjort både personliga och samhällseliga vinster genom att ge eleverna en meningsfull skolgång (ibid).

3.5 Lärarens relation till eleverna

Relationer är något som vi skapar och har hela livet. Vissa relationer kommer vara ömsesidiga och andra inte, något som lärarna vi mött även berättar. Relationen mellan föräldrar och barn skiljer sig enligt Nel Noddings (2012) som beskriver att undervisning är en av de främsta personliga relationerna. Noddings har ställt sig frågan kring vilken personlig relation undervisning är och vilket ansvar en individ har i undervisningsförhållandet, lärare - elev. Enligt Noddings (ibid. 2012) var etik i uppförande något som tidigt enbart gällde kvinnor men har sakta men säkert växt fram till att gälla för alla, just eftersom det är viktigt att veta hur man ska uppföra sig i en relation. I en relation, oavsett vilken, finns det ett par viktiga punkter att förhålla sig till. Dessa är lyssna och tänka. Som lärare är det viktigt att man kan lyssna på sina elever och ta in deras tankar och åsikter. Detta kan vara svårt i början för eleverna men det är viktigt att man arbetar med detta regelbundet så det inte är några konstigheter för eleverna att uttrycka sina tankar. Även om inte alla samtal som lärare och elever har handlar om utbildningen gäller det att man som lärare tillåts att använda sin professionalism och moral för att besvara eleven (ibid. 2012). Noddins beskriver också vikten av att upprätta en relation som bygger på förtroende och omtanke. Finns denna relation mellan lärare och elev kan det vara enklare att motivera de elever som inte finner skolan intressant. Det är aldrig bortkastad tid på att försöka bygga en god relation (ibid. 2012).

Förutom att som lärare kunna lyssna på sina elever är det också viktigt att man kan och ger sig möjlighet att tänka efter. Noddings (2012) beskriver att den vanliga effekten efter att en person har berättat något är att man besvarar detta med empati. Om en person går igenom något svårt är det lätt att man besvarar detta med omtanke trots att det kanske inte egentligen är vad personen behöver (ibid. 2012). För att undvika detta i relationen lärare – elev när en elev anförtror sig till en lärare gäller det att ge sig tid till att tänka efter.

Den slutsats Noddings (2012) drar av ovanstående är att det är otroligt viktigt att alla lärare arbetar med att skapa ett gott klimat. Det är angeläget att man i klassrummet tillsammans med eleverna, diskuterar frågor kring frestelsen med att fuska, utebli från lektionerna eller rädslor

för att tillsammans kunna övervinna dem. Har man ett tillåtande klimat i klassrummet kommer förhoppningsvis flertalet vilja göra rätt för sig och vara bra elever (ibid. 2012).

3.6 Självbestämmandeteori

Thomas Jungert, forskare inom bland annat motivation utgår efter det som kallas *Self determination theory* (självbestämmandeteori) när han pratar om motivation utifrån perspektivet lärare elev, det vill säga hur läraren motiverar sina elever till motivation. I en artikel (2014) beskriver han hur viktig motivation är för att elevens lärande ska utvecklas och han ger även exempel på hur lärare kan arbeta för att få eleverna motiverade, utifrån denna teori (SDT). Jungert jämför yttre och inre motivation och förklarar att yttre motivation handlar om att eleven presterar något på grund av yttre faktorer, så som ett betyg eller andra yttre faktorer, medan inre motivation handlar om att eleven utför uppgifter för att eleven själv känner att det är roligt eller givande, oavsett belöning eller bestraffning.

SDT som motivationsteori bygger på att man som människa själv vill utvecklas och är aktiv för att ta till sig nya kunskaper vilket gör att det centrala inom denna teori är just inre motivation. Jungert beskriver att det finns olika grader av självbestämmande, det vill säga hur pass motiverad en person är utifrån sig själv, samtidigt som yttre faktorer kan påverka genom bland annat villkor utifrån så som yttre uppmuntran.

Jungert talar om tre olika faktorer som påverkar eleven till att känna inre motivation i skolan. Samtliga faktorer är viktiga för eleven och den ena utesluter inte de andra. De första benämns som kompetensbehovet, vilket betyder att eleven ska få möjligheter att bli kompetent och utvecklas. Det andra behovet, samhörighetsbehovet, handlar om att elever ska ges möjlighet att utveckla goda relationer till elever och lärare. Det sista behovet, autonomibehovet, betyder att eleven ska ha möjlighet att få välja på vilket sätt en uppgift som ges ska lösas. Eftersom dessa tre behov ska tillgodoses för att eleverna ska känna motivation är det viktigt att skolan arbetar utifrån detta, annars kan det leda till att eleverna saknar glädje i att utföra arbetsuppgifter.

4 Teoretisk ramverk

I detta kapitel tar vi upp de teoretiska ramverk som ligger till grund för vår analys av resultatet som kommer i kapitel 6, *Resultat och analys*. Uppsatsen tar sin teoretiska utgångspunkt ur en sociologisk synvinkel, där Pierre Bourdieus tankar kring att individers

tidigare erfarenheter är avgörande för de val man gör i livet. Lärarna vi har intervjuat menar att elevernas tidigare erfarenheter kan bidra till deras syn på idrott och hälsa, vilket gör denna infallsvinkel naturlig, därför menar vi att Bourdieus teori om kapital, sociala fält och habitus är en relevant teoretisk grund. Nedan följer en kort beskrivning av Bourdieus teori. Därefter har vi ett resonemang om motivationens betydelse, utifrån några teorier), eftersom vi menar att motivation är en av de faktorer som påverkar elevernas deltagande i idrott och hälsa undervisning, vilket samtliga lärare menar. Slutligen ger vi en förklaring till vad det pedagogiska mötet innebär mellan eleverna och lärarna. Eftersom tidigare studier visar att faktorer som dessa påverkar elevers deltagande i idrott och hälsa undervisning valde även vi detta som utgångspunkt i vår studie, trots att vi utgår ifrån lärarens perspektiv. Vi kombinerar begrepp från pedagogiskt, psykologiskt och sociologiskt perspektiv för att då en sammansatt bild av hur lärare ser på motivation och frånvaro.

4.1 Pierre Bourdieu

Pierre Bourdieu var en fransk sociolog som levde mellan 1930 och 2002 (NE). Bourdieu analyserade det franska utbildningsväsendet och genom dessa analyser framställdes hans teori kring habitus, kapital och fält. Nedan följer mer ingående förklaringar kring begreppen Habitus, Sociala fält och Kapital.

4.2.1 Habitus

Hur människor väljer att agera och tänka i olika situationer bestäms av varje individs tidigare erfarenheter och samlade kunskaper. Detta påverkar också hur individer agerar i nya situationer som man ställs inför (Engström, 1999). Sociologen Bourdieu (ibid) menar att en individs habitus är något som byggs upp från barndomen då man är som mest formbar. Då skapas den sociala grund som sedan byggs vidare på med nya erfarenheter som påverkas av de val man gör. Individer som växer upp i liknande förhållanden och miljöer kommer därmed skapa likasinnade habitus utöver de individuella habitus som varje individ får. Detta gör att man skulle kunna läsa av en gruppns habitus på grupp- eller klassnivå (ibid, s. 44) till exempel olika individers smak för motion. Det behöver dock inte betyda att personer med olika habitus inte kan genomföra samma typer av aktiviteter, däremot kan de finna de olika värden i aktiviteten (ibid, s. 45).

Förändring av habitus kan inträffa om man hamnar i en miljö som skiljer sig åt från den man vuxit upp i och som har format de habitus man har. Förändringen sker inte över en dag utan

under långvarig oenighet mellan den sociala omgivning man befinner sig i och de habitus man har (2010, s. 45). Detta begrepp kan även förklara varför vissa elever väljer att delta i idrott och hälsa undervisningen. De habitus som man växer in i och de erfarenheter som man får genom livet, både av sina föräldrar men även av erfarenheter utifrån kan påverka (och påverkar?) den smak man känner inför motion.

Beroende på om vi ser på lärarnas eller elevernas perspektiv kommer personernas habitus se olika ut. En lärare som har mycket tidigare erfarenhet av till exempel simning kommer känna sig tryggare i att undervisa i detta moment än i ett moment personen inte har så mycket erfarenhet av. Samma parallell kan man dra med elevernas och deras habitus. En elev som är mycket fysisk aktiv på sin fritid och till exempel spelar handboll i ett lag kommer förmodligen känna sig mer trygg och bekväm i den situation som uppstår i idrottshallen under idrott och hälsa lektionerna till skillnad från en elev med ett annat habitus där fysisk aktivitet inte är och inte har varit ett naturligt inslag i vardagen. Denna elev kommer förmodligen inte känna igen sig i den situationen på samma sätt en elev med ett habitus där fysisk aktivitet och idrott är ett naturligt inslag i vardagen. Elevernas och lärarens habitus kan komma att påverka utgången för hur många och vilka elever som är delaktiga under lektionerna, just eftersom habitus skulle kunna likställas med det bagage en person har med sig från livet.

4.2.2 Sociala fält

Sociala fält kan kortfattat beskrivas genom de olika sammanhang man som individ tillhör. De olika fälten kan ses som olika spelplaner där det finns regler att förhålla sig till som både är givna och de som är oskrivna. Hur varje individs habitus formas avgörs av de kapitaltillgångar man har vilket består av individens sociala, ekonomiska och kulturella tillgångar. Tillgångarna som varje individ bär med sig värderas olika beroende på den miljö man befinner sig i och de olika sammanhang man möter. De livsvillkor som skiljer individer åt skapar olika habitus eftersom de sociala, ekonomiska och kulturella villkoren ser olika ut beroende på flera faktorer, till exempel materiella tillgångar eller utbildningsstatus. Hur pass värdefull en tillgång är i ett sammanhang kan skilja sig åt i ett annat sammanhang och den kontext man befinner sig i avgör värdet på kapitalet, det är detta Bourdieu benämner med begreppet sociala fält (2010, s. 46).

Enkelt benämnt kan man förklara Bourdieus begrepp *sociala fält* som den spelplan en individ verkar på (Broady 1991, 1998). På denna spelplan befinner sig specialister och andra deltagare. Skolan och utbildningssystemet skulle kunna kategoriseras som en spelplan, eller

ett fält. Inom detta fält befinner sig specialister som skulle kunna utgöras av skolans huvudmän, lärare och elever. Dessa deltagare samverkar inom detta fält och skapar tillsammans de regler och värderingar som karaktäriserar detta fält (ibid.).

4.2.3 Kapital

Begreppet kapital kan kortfattat förklaras genom de olika tillgångar individer har. Bourdieus begrepp Habitus är i sin tur uppbyggd av tre olika begrepp, 1. Kulturellt kapital 2. Socialt kapital och 3. Ekonomiskt kapital. Dessa tre begrepp kan kort sammanfattas med begreppet klasstillhörighet (Broady 1991). Det *kulturella kapitalet* handlar om de aspekter som språkbruk, värderingar och val kring till exempel utbildning individer har. Men det handlar lika mycket om individens val av exempelvis favoritsport eller favoritfilm. Bourdieu påpekar att människor med liknande kulturellt kapital ofta har samma eller liknade intressen (Bourdieu 1994).

Socialt kapital handlar istället om de personer som finns i en individs omgivning, det vill säga familj, släkt, vänner, kollegor, klasskompisar med flera. Ju fler individer man har runt omkring sig desto större är ens sociala nätverk. Till skillnad från det kulturella kapitalet där man ärver mycket av sina värderingar från sina föräldrar är socialt kapital något som en individ själv skapar. Det sociala kapitalet varierar under livets gång eftersom man under livets gång ingår i olika sociala konstellationer.

Ekonomiskt kapital är precis som det låter, de ekonomiska tillgångar som en individ har. Det handlar enligt Tumberg (2011) inte bara om hur mycket kapital man har utan det handlar även om hur man förvaltar detta. Tumberg påpekar att en individ med ett riktigt ekonomiskt kapital inte alls behöver ha ett riktigt socialt eller kulturellt kapital.

4.3 Motivation

Motivation är ett begrepp som definieras på flertalet olika sätt. Revstedt (2002) har valt att beskriva motivation enligt följande:

”Motivation definieras som en strävan hos människan att leva ett så meningsfullt och självförverkligat liv som möjligt. Denna strävan är sammanfattningen av människans innersta natur: att vara konstruktiv, målinriktad, social och aktiv.” (s 39)

Revstedt (2002) menar att motivation är något som driver oss till att leva ett så meningsfullt liv som möjligt. Vad som är ett meningsfullt liv är högst individuellt och varierar från person till person. Motivation kan också vara *primär* eller *sekundär*. *Primär* motivation likställs med faktorer som är biologiska och *sekundär* motivation är motivation som vi under livet skapar genom sociala- och kulturella sammanhang (ibid.). Motivation påverkas därför av de relationer vi har i livet.

Enligt Håkan Jenner (2004) är motivation ett centralt begrepp i all pedagogik. Motivation är inte något som finns i oss individer och är inte heller en egenskap utan något som kommer utifrån våra erfarenheter och hur man blir bemött (Jenner, 2004). Många har tankar om att motivation är något man har eller saknar, riktigt så enkelt är det inte att beskriva begreppet motivation enligt Jenner. Jenner beskriver istället att motivation handlar om själva bemötandet två individer emellan. Motivation kan därför kopplas ihop med det pedagogiska mötet mellan elev och lärare. Det som har otroligt stor betydelse är därför den relation som skapas vid första mötet (Jenner, 2004).

Hassmén m.fl (2003) har också teorier kring vad motivation är och den teorin består av tre perspektiv på motivation, *inre*, *yttre* och *amotivation*. De menar att *inre* motivation handlar om att man genomför en handling för att man tycker det är roligt samtidigt som man får tillfredställelse av själva handlingen. Ett sammanhang där inre motivation är av betydelse kan till exempel vara om man väljer att gå en skogspromenad för att få positiva känslor som leder till stimulans. *Yttre* motivation handlar i stället om att genomföra något som kan ge positiva följder av handlingen, till exempel när man i skolan genomför ett moment som genererar i ett betyg (2003). *Amotivation* är det man kan känna när man saknar motivation, om en uppgift eller handling inte leder till något positivt utan svarare resultatet av ett misslyckande av något (ibid.).

4.4 Det pedagogiska mötet

Som lärare har man en viktig roll i elevernas motivation kring skolarbete och därför är det pedagogiska mötet viktigt för både lärare och elev (Jenner, 2011). Den som bär ansvaret för relationen är läraren eftersom läraren har den professionella rollen, som handlar om att försöka förstå sig på eleven och hjälpa eleven framåt i skolarbetet. Enligt Jenner (2011) finns det tre viktiga delar som spelar stor roll för ett lyckat pedagogiskt möte. Dessa är begreppen

vardagskultur, organisationskultur och samhällsvärderingar. Har man som lärare en förståelse för att vi idag lever i ett mångkulturellt samhälle och att det enligt Jenner råder ett medelklass-tänk i skolans värld och att alla elever inte tillhör den gruppen, har man större förutsättningar för att lyckas med det pedagogiska mötet.

Larsson (2009) understryker hur viktigt det är för eleverna att läraren har personliga egenskaper som kan tillmötesgå elevernas behov. Hon menar att personliga egenskaper kan bidra till positiva möten mellan lärare och elev vilket inte bara handlar om hur pass duktig läraren är inom vissa idrotter eller om man som lärare har en bredd av pedagogik. I slutändan menar hon att de personliga egenskaperna som en lärare besitter är de som är mest värdefullt för eleverna. Hon nämner bland annat egenskaper som att läraren är lyhörd och engagerad i eleven (Larsson, 2009).

5 Metod

I detta avsnitt kommer val av metod presenteras. Vi kommer att förklara hur vi har gått tillväga och vilka forskningsetiska överväganden vi har gjort för att denna undersökning ska vara så trovärdig som möjligt. Till denna uppsats intervjuades 5 lärare som undervisar elever i årskurs 7-9 i skolämnet idrott och hälsa om ämnet frånvaro kopplat till det valda ämnet. Lärarna har undervisat i ämnet idrott och hälsa mellan 4–22 år. De två begreppen perspektiv och erfarenhet förekommer i detta kapitel. Det är två begrepp som är viktiga att ha förståelse för och förstå skillnaden på. Perspektiv används i syfte till att beskriva de intervjuade lärarnas syn på frånvaro kopplat till det område skolan de arbetar på ligger i. Erfarenhet används för att beskriva vilka erfarenheter lärarna själva har av frånvarande elever. Eftersom lärarna har varit verksamma i olika antal år används begreppet erfarenhet för att försöka få en bild över deras erfarenheter av frånvaro.

Alternativet kvalitativ metod valdes för att få ett fåtal lärares perspektiv på problematiken med frånvaro. Intervjuerna hade en semistrukturerad utformning vilket innebär att det fanns färdiga frågor (Bilaga 3) att ställa till lärarna som intervjuades (Denscombe 2009). Till skillnad från en strukturerad intervju ger en semistrukturerad intervju möjlighet att ställa följdfrågor och det som är intressant är de intervjuades, förhoppningsvis mer utvecklade svar och synpunkter på olika saker (ibid 2009). I slutet av avsnittet följer en metoddiskussion där för- och nackdelar med denna typ av metod diskuteras.

5.1 Genomförande

Eftersom vi i denna studie var intresserade av att undersöka hur lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa ser på problematiken med att vissa elever är frånvarande valde vi metoden intervju. Intervju som metod ska enligt Denscombe (2009) användas när man som forskare är intresserad av människors åsikter, erfarenheter och uppfattningar. När man genomför en intervju får man kontakt med den intervjuade personen på ett annat sätt än om personen skulle besvara en enkät, vilket kan vara positivt om man är intresserad av att skapa sig en bild över hur en person till exempel upplever ett visst fenomen (ibid. 2009). I den studie vi har genomfört har vi haft en kvalitativ ansats. Valet av metod lämpar sig då vi vill få en djupare förståelse för varför elever inte deltar i idrott och hälsa undervisningen och vad lärarna tror är orsaken till detta. Tanken är också att hitta verktyg som kan hjälpa oss som blivande lärare i vår yrkesroll men också våra kollegor att få en bild av hur lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa ser på problematiken kring frånvaro.

5.2 Intervjuerna

Valet av typ av intervju föll på en semistrukturerad intervju med tillhörande frågor som vi ville att de intervjuade lärarna skulle besvara. Efter intervjuerna strukturerade vi upp efter ett antal teman. En semistrukturerad intervju innefattar ett antal teman och/eller frågor som ska besvaras (Denscombe 2009). Vid en semistrukturerad intervju gäller det också att man som intervjuare är flexibel och låter den intervjuade personen ta den tid den behöver för att besvara de olika frågorna. När första intervjun var genomförd påbörjades transkribering direkt, detta för att få hjälp till kommande intervju som vi genomförde kort inpå. Vid transkriberingsarbetet skrevs intervjuerna ut i detalj för att i ett senare skede skriva ut fullständiga meningar utan upprepningar och hummanden vilket Hallin och Helin (2018) liksom Denscombe (2009) förklarar som ett sätt att gå tillväga på.

Intervjuerna vi gjorde handlade som vi nämnde ovan om ett antal teman där vi hade ett antal frågor till varje tema, som ni kan se i *Bilaga 3*. Eftersom vi var intresserade av lärarnas perspektiv på frånvaro i ämnet idrott och hälsa kretsade många av frågorna kring lärarens syn på detta faktiska problem men vissa frågor handlade om lärarnas erfarenhet och tid i yrket. Till exempel hur de involverar eleverna i undervisningen och om de tror att de finns särskilda skäl till att elever väljer att inte delta i undervisningen. För att ge ett konkret exempel ställdes frågan ”Hur stor är frånvaron i ämnet idrott och hälsa på din skola?”. Allt eftersom

intervjuerna fortlöpte ställde vi också en del följdfrågor som helt enkelt dök upp under intervjuens förlopp. Dessa frågor kunde handla om allt ifrån saker den intervjuade läraren behövde förtydliga eller saker att vi kom på en viktig fråga på slutet av intervjun som vi ansåg viktig för djupet i intervjun. Intervjuerna pågick i ungefär 30 minuter vardera.

5.3 Deltagare och skolornas upptagningsområde

Tidigare studier (av bland annat Gontarev & Kalac 2017) inom detta område har genomförts med fokus på elevernas inställning till idrott och hälsa och varför de väljer att inte delta i undervisningen. Eftersom vi ville ta reda på detta utifrån lärarnas perspektiv valde vi istället att intervjua lärare som har en annan infallsvinkel och syn på varför deltagandet är så pass lågt som rapporten som Skolinspektionen gjort (2018) pekar på. De lärare vi har träffat och intervjuat har allt ifrån 4-22 års erfarenheter av att jobba med elever i åk 7-9. Samtliga intervjuer är anonyma då det inte är av betydelse vem som har svarat vad.

Vi började med att kontakta skolor och de berörda lärarna för att få klartecken på att komma dit och genomföra intervjuerna. I detta skede förklarade vi syftet med vår undersökning och även kontaktuppgifter till oss ifall de tillfrågade hade några frågor kring studien. Så fort vi fick svar från respektive lärare kom vi överens om en tid för intervju där vi även bifogade ett missivbrev som vi bad respondenten läsa igenom och skriva på innan avtalad tid för intervju. De utvalda skolorna bestod av skolor som vi kände till väl och därför kan man säga att urvalet speglar den population vi är intresserade av att undersöka, det vill säga undervisande lärare i skolämnet idrott och hälsa. Detta urval kallas för selektivt urval (David & Sutton 2016). Det som menas med selektivt urval är enligt författarna att man på förhand har valt ut de som ska delta då de har de egenskaper man efterfrågar (ibid. 2016).

De tre olika skolorna vi besökte för att göra intervjuer med lärarna bestod dels av två skolor i vad som kan beskrivas som välmående förorter (högre inkomst och utbildningsnivå än genomsnittet) och en skola i en förortort med större socioekonomiska utmaningar. En av skolorna som är belägen i en av de välmående förorterna är sedan början av 2000-talet en friskola. På skolan går idag ungefär 700 elever i årskurserna F-9. Skolan ligger på en plats där det är nära till grönområden och olika typer av idrottshallar vilket ger idrottsundervisningen stora möjligheter till variation.

Den andra skolan som också ligger i en välmående förort är en kommunal skola med en elevstyrka på drygt 1000 elever. Skolan är en grundskola med elever i årskurserna F-9. Skolan har rymliga lokaler och natur utanför dörren vilket gör det möjligt att även här hålla en varierad undervisning.

Den skola som ligger i en mindre välmående förort är en kommunal skola med ungefär 700 elever i årskurserna F-9. Skolan är belägen nära skog och natur och det finns även en simhall i närheten som gör det möjligt för skolans elever att besöka om läraren kräver extraundervisning. De har dock begränsade tillgångar till idrottshallar vilket gör att eleverna i årskurs 9 måste besöka externa lokaler för att kunna genomföra idrott och hälsa undervisningen.

De undervisande lärarna har alla varit verksamma idrott och hälsa lärare under minst ett par år. Några av lärarna har mer erfarenhet än andra och har således varit med när kursplanen ändrades från Lpo94 till Lgr11. Nedan, i *Tabell 1*, följer en kort presentation av de deltagande lärarna som vi kommer att benämna med Lärare 1-5 i resultat och analys.

	Lärare i antal år	Tog examen år	Undervisar i ämnen
Lärare 1	4 år	2014	ID&H + engelska
Lärare 2	8 år	2007	ID&H + SO-ämnen
Lärare 3	15 år	2003	ID&H + engelska
Lärare 4	22 år	1996	ID&H + matematik
Lärare 5	17 år	2001	ID&H + matematik

Tabell 1

5.4 Analysen

När man analyserar något handlar det om att välja ut det som är mest intressant och i vårt fall välja ut det som faktiskt besvarar våra forskningsfrågor (Denscombe 2008). Eftersom denna studie är en kvalitativ studie kommer analysen att fokusera på att beskriva det som framkommit av själva datainsamlingen (Denscombe 2008). När vi analyserade vårt insamlade data använde vi oss av de råd Denscombe (2009) ger i boken *Forskningshandboken*. Det vi började med var därför utskrift av data, alltså själva transkriberingen. Därefter försökte vi leta

efter återkommande teman. När vi hade hittat de teman som vi tyckte var återkommande började vi koda data och ta ut de citat som var mest intressanta. Då vi ville presentera de delar ur den insamlade data som var mest intressant skapade vi de olika teman som kommer presenteras i senare kapitel. Eftersom vi märkte att vissa saker var återkommande hos alla fyra intervjuade lärare valde vi att göra dessa till de teman som resultat och analysdelen bygger på. Efter kodningen gjorde vi en skriftlig analys som presenteras i kapitel 6. Analys. Under arbetet med analysen har vi återgått mellan teori, resultat och analys för att jobba fram analysen.

Efter att ha analyserat den insamlade data och valt ut de kategorier som var av intresse för att kunna besvara forskningsfrågorna valde vi ut de citat som var mest intressant. Vi kom fram till de fyra teman som presenteras i resultatdelen genom att läsa de utskrivna intervjuerna och markera de delar som var återkommande i de olika intervjuerna. Varje återkommande delar resulterade sedan i de fyra teman som presenteras under resultat och analys. Detta också enligt Denscombes (2008) rekommendationer. I kapitel 6. Resultat och analys kan ni läsa vilka resultat vår undersökning har sammanställt.

5.5 Forskningsetik

När man genomför en undersökning är det viktigt att ta hänsyn till de forskningsetiska principerna. Detta är viktigt eftersom man ska ta hänsyn till de personer som deltar i undersökningen. De deltagande personerna får inte på något sätt lida av att delta i undersökningen. Det gäller också att arbeta på ett sätt som gör att undersökningen är trovärdig och respekterar deltagarnas integritet (Denscombe 2008).

Vetenskapsrådet (2002) har tagit fram fyra huvudkrav som är viktiga att tänka på när man genomför en undersökning för att värna om individens integritet. Nedan följer en kort genomgång av vilka de är samt hur vi har tagit hänsyn till dem.

5.5.1 Informationskravet

Informationskravet handlar om att ge den som ska delta i undersökningen information om vad syftet med undersökningen är och vad informationen vi får ifrån deltagaren kommer att användas till. Det är också viktigt att informera deltagaren om att deltagandet är frivilligt och att personen kan välja att avbryta precis när som helst (Vetenskapsrådet 2002). I vårt fall fick alla deltagare ett kort informationsbrev där det kortfattat stod vad intervjuerna skulle handla

om samt varför vi gjorde intervjuerna. Detta brev mailades ut i samband med att vi tog kontakt med de som skulle delta i undersökningen. Väl på plats för intervjuerna fick deltagarna läsa igenom informationsbrevet igen. Vi valde att ge dem den chansen för att vara på den säkra sidan att all information framgick.

5.5.2 Samtyckeskravet

Något annat som är viktigt av etiska skäl är att den som deltar lämnar sitt samtycke till att delta i undersökningen (Vetenskapsrådet 2002). Beroende på vem som deltar i undersökningen kan det behövas målsmans godkännande. Detta gäller enbart om deltagaren är under 15 år. I vårt fall var alla de som deltog i undersökningen myndiga och kunde själva avgöra om de ville delta i undersökningen eller ej. Eftersom vi ändå behövde ett godkännande av de som deltog skickades det också i samband med att vi tog kontakt ut ett missivbrev. Väl på plats för själva intervjun fick de deltagande sedan skriva under missivbrevet. Detta innebar att vi hade de deltagandes samtycke till att delta i undersökningen.

5.5.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet handlar om att den information man samlar in ska behandlas med största försiktighet och den ska inte på några som helst sätt spridas vidare (Vetenskapsrådet 2002). Då vi genomfört intervjuerna kan man inte på något som helst sätt tyda vilken intervju som kommer ifrån vem. I de transkriberat intervjuerna framgår det heller inte vilken skola eller vem den intervjuade personen är.

5.5.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet handlar om att den information som samlas in vid en viss undersökning enbart för att användas i det syfte som undersökningen syftar till (Vetenskapsrådet 2002). Den information vi har samlat in i syfte för denna undersökning kommer inte användas till annat ändamål än denna uppsats.

5.6 Trovärdighet

Validitet är ett begrepp som kan delas upp i två delar, extern validitet och intern validitet (David & Sutton 2016). Intern validitet handlar om tillförlitligheten i svaren man får från i denna studies fall, den intervjuade personen. Den externa validiteten syftar istället på om

resultatet är generaliserbart med den övriga världen eller den valda populationen (ibid. 2016). Det kan vara svårt att avgöra validiteten i svaren om frågorna handlar om en persons upplevelser, erfarenheter eller känslor (Denscombe 2009, s. 265). Trots detta finns det enligt Denscombe vissa praktiska kontroller man kan göra för att bedöma trovärdigheten av svaren. Bland annat kan man låta de intervjuade personerna läsa igenom det transkriberade materialet för att låta dem se att tolkningarna överensstämmer med vad de sa under intervjun (ibid. 2008). Detta var något som vi lät de som deltog i vår studie göra, just för att svaren skulle vara så tillförlitliga som möjligt. Eftersom vi gjorde detta i vår undersökning har vi varit objektiva och inte förvrängt någon information. Dock kan man ifrågasätta objektiviteten till viss del då det är intervjuarna som gjort frågorna och valt att ställa dem av en anledning. Om en annan utomstående person hade genomfört intervjuerna eller gjort frågorna hade objektiviteten kanske kunnat vara högre. Denscombe (2009) påpekar också att det är viktigt att inte basera sina resultat på en enda intervju utan att det är viktigt att hitta gemensamma drag i flera av de intervjuer man har genomfört, vilket går att läsa mer om i kapitel 6, *Resultat*.

Innan intervjuerna genomfördes fanns föreställningar kring hur lärarna såg på frånvaro. Även om vissa frågor inte besvarades så utförligt som föreställningarna var så genererade ändå svaren i tillräckligt material för att kunna användas i resultatdelen. Detta är också ett tecken på att vald metod passade för studien. Enligt Denscombe (2009) behöver den insamlade datan generera i svar som är av användning för den undersökning man gjort och faktiskt går att analysera, vilket datan som samlades in till denna uppsats gjorde.

5.7 Metoddiskussion

Precis som det nämndes i inledningen till detta kapitel, 5 *Metod* har denna uppsats haft en kvalitativ metod där semistrukturerade intervjuer genomförts med lärare som undervisar på högstadiet i ämnet idrott och hälsa. Valet av metod har lämpat sig väl för denna typ av undersökning och intervjuerna genererade i viktiga och intressanta svar som vi kommer redovisa för i kapitel 6 *Resultat* och analys samt kapitel 7 *Diskussion*. Givetvis finns det både för- och nackdelar med den valda metoden. En nackdel med kvalitativ metod är att det varit tidskrävande. Dels gäller det att hitta personer som är villiga att ställa upp på en intervju, vilket kan vara svårt av olika anledningar inte just för att det är tidskrävande. Det är också tidskrävande med kvalitativ metod eftersom materialet man samlar in måste bearbetas

noggrant efteråt. Transkribering är tidskrävande och det gäller att vara väldigt noggrann när man gör detta så att den intervjuades svar inte förvrängs på något sätt (Denscombe 2009). Eftersom vi lät de intervjuade att läsa igenom allt transkriberat material kände vi att de svar vi fått och som sedan redovisats i resultatet var rättvist och noggrant bearbetat. De fördelar som kan ses med valet av en kvalitativ metod är att man samlar in svar som kan vara djupare än vid till exempel en kvantitativ studie där man istället redovisar statistik, vilket också har sina för- och nackdelar. Det handlar helt enkelt om vad det är man vill förmedla till läsaren.

För att förbättra denna studie skulle man kunna involvera de elever som faktiskt är frånvarande i ämnet. Det hade varit intressant att få både lärarnas bild över problemet men faktiskt också höra vad de elever som är frånvarande tänker om saken och försöka förstå sig på varför de är frånvarande. Förmodligen hade frågorna också kunnat ställas annorlunda om intervjuaren hade varit mer rutinerad och säker på sin sak. Det är mycket möjligt att svaren hade blivit ännu mer konkreta och djupa om intervjuaren hade varit mer van. För framtida studier hade det varit bra att genomföra en pilotstudie, för att vara säker på att de tänka frågorna var möjliga att svara på och faktiskt gav konkret information om ämnet. Nu var frågorna väldigt öppna och det var enkelt för de intervjuade lärarna att besvara dem enligt egna erfarenheter men för att vara säker hade man med fördel kunnat genomföra en pilotstudie. Efter den första intervjun hade vi tid att gå igenom intervjufrågorna en gång extra och göra eventuella ändringar för att frågorna skulle bli så enkla som möjligt att besvara för nästkommande intervjuperson.

6 Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att redovisa det resultat vi har samlat in från undersökningen. Resultatet kommer att delas in i olika teman och redovisas enligt följande 1) Frånvaro – vems problem? 2) Lärarens planering och upplägg 3) Motivation för eleven 4) Lärarens relation. I samband med att resultatet presenteras kommer de också analyseras. I senare kapitel kommer en sammanfattande slutsats. De fyra teman som presenteras i resultatet av vår studie har både gemensamma och individuella svar från de intervjuade personerna. Vad vi dock kommit fram till när vi sammanställde resultaten är att samtliga lärare nämnt något kring undervisning, motivation, frånvaro och hur de själva ser på sin roll som lärare – därför blev även dessa de fyra teman vi kunde se vad återkommande. När vi transkriberade materialet kunde vi tydligt se hur respondenterna besvarat frågorna, vilket sedan blev de nedanstående tema.

6.1 Frånvaro – vems problem?

I denna del presenteras hur lärarna ser på elevfrånvaron på skolorna vi har besökt, vilket visar sig se olika ut från lärare till lärare och skola till skola. Resultatet speglar också lärarnas syn på vems problem det är att eleverna är frånvarande, vilket kan handla om att det är lärarens problem men också elevernas eget problem. Det resultatet visade kring just frånvaro är att det verkar skilja sig mycket mellan de olika skolorna. På två av de tre skolorna upplever lärarna att det knappt är något problem medan det på den tredje skolan är ett stort problem. Lärare 2 och 3 beskriver läget som katastrofalt medan de övriga lärarna inte ser det som ett så stort problem. Hur dessa 20 % som Skolinspektionen presenterar i sin rapport ser ut i verkligheten kommer vi i detta kapitel att redovisa utifrån de erfarenheter lärarna vi har träffat presenterat för oss.

Några lärare nämnde att frånvaron ökar i takt med att eleverna kommer upp i de högre årskurserna och att vissa moment i idrott och hälsa har lägre deltagande än andra. Simning tycks vara de moment som flest elever väljer att inte delta i och flickor står för majoriteten av de elever som inte deltar. Fler av skolorna har ”omsimning” och extra insatta simtester för att alla ska få chansen att klara de kriterier som krävs. Några lärare väljer också att dela upp simundervisningen för flickor och pojkar. Även moment som dans och bollspel kan få elever att inte vilja delta i undervisningen. Detta säger lärarna beror på att man inte känner sig bekväm då vissa elever ”tar över” planen eller att de tycker att det är genant att till exempel dansa.

Lärare 2 menar att den höga frånvaro som råder i till exempel simning kan bero på hur samhället och synen på kroppen har förändrats.

Man blir så exponerad, synen på kroppen och nakenheten gör att simning blir ett väldigt utsatt och jobbigt moment.

Lärare 4 uttrycker samma problematik kring simmoment och har löst detta genom att låta pojkar och flickor undervisas var för sig. Läraren berättar även att dans kan vara ett känsligt moment, vilket märks mest på killarna.

De gångerna jag kan se att det är något med ämnena är situationerna där man är mer utstuderad. Simhallen kan vara ett sånt ställe, och när de är danser. När det är danser är de mera killarna som inte vill och kanske lite motsatta.

Även om skolan i den välmående förorten inte har några större problem med frånvaro kan vissa elever sporadiskt välja att inte delta vid vissa moment. Lärare 1 menar att konditionssvaga elever ibland kommer med ursäkter för att slippa undervisningen.

Dom som kanske inte är stjärnor konditionsmässigt eller att motoriken är något knas på, dom vill ju inte vara med så de hittar ju på ursäkter.

Läraren berättar också att skolans förutsättningar vad gäller omklädningsrum inte är optimala för de elever som redan tycker att ombytesmomentet är känsligt.

Ombytesmomentet i sig är ju jobbigt för många liksom..och där har inte vi de bästa förutsättningarna här. De omklädningsrum vi har för eleverna är fruktansvärda i de avseendet.

Trots att skolan som denna lärare arbetar på är en av de skolor som har relativt låg frånvaro tyckts detta vara en av orsakerna som gör att vissa elever inte vill delta i undervisningen.

Samtliga skolor har en frånvarogräns på 20 % frånvaro vilket betyder att elevhälsoteam och socialen kan kopplas in om en elev varit frånvarande under en längre tid. Om en elev bara är borta från enstaka lektioner brukar lärarna ta kontakt med vårdnadshavare om sjukanmälan saknas. Vissa lärare upplever även att vissa föräldrar inte ser på idrott och hälsa som ett viktigt ämne i skolan vilket även speglar dessa elevers närvaro.

Lärare 4 ser inte frånvaro i idrott och hälsa som ett problem på sin skola. Läraren menar att de elever som inte deltar i undervisningen är de elever som är borta från fler ämnen och dessa elever beskriver läraren ha andra, psykiska problem. Dessa elever har inget specifikt emot just idrott och hälsa utan skolan över lag, menar läraren.

Är det problem så är det i så fall killar som har högre frånvaro och då är de lite mer psykisk ohälsa som gör att de inte är i skolan alls, de kommer och går lite och de ställer ju till de men de har nog inget med ämnet och göra så speciellt, tycker jag då.

Eftersom det är intressant att ta upp frågan kring vem ansvaret ligger på när man talar om frånvaro svarade samtliga lärare att det är dem som har ansvar för eleverna i valt ämne. Det är ett problem för lärarna när en stor andel av eleverna inte är delaktiga och bara sitter bredvid och tittar på sin telefon, som en av lärarna beskrev. Detta skapar en viss oro i klassrummet

och fokus hamnar i många fall ibland på helt fel saker och att fokus hamnar på de elever som inte är delaktiga. Lärare 2 beskriver följande:

Vi har ju alltså för mycket ansvar. Då tänker jag framförallt på de elever som sitter i salen men som inte är med. Alltså en elev som är hemma kan jag inte göra något åt men de är ju inget problem heller men de är ju jättesvårt tycker jag att ha de i idrottshallen å ha undervisning i en liten sal där du inte vet innan hur många som ska vara med... Vet du innan att jag har extrauppgifter till dem här.. men när det kan va upp mot 10-12 stycken som liksom bara "jag är inte med idag, jag har ont här, å jag kan inte vara med å jag har glömt å jag skiter i.." då blir det att du får lägga för mycket fokus på dem.

Lärare 4 tycker att eleverna själva måste ta ansvar för sin delaktighet i ämnet. Det går inte att komma till lektionerna och skylla på att man har glömt kläder för att man inte visste. Skolan Lärare 4 arbetar på har valt att informera eleverna via skolplattformen Schoolsoft om ungefär vad nästkommande lektion kommer handla om. Lärare 4 beskriver:

Så söndag kväll så vet de alltid vad idrottslektionen innehåller så de kan aldrig säga att "Ne men jag visste inte" för de kan alltid titta i Schoolsoft.

Vad man kan konstatera när vi pratat med samtliga lärare att elevfrånvaron skiljer sig åt från skola till skola och mellan de olika moment som ingår i kursplanen. Simning tycks vara det moment som flest elever väljer att inte delta i vilket lärarna förklarar som ett "utsatt" moment. Vissa elever deltar inte av traditionella skäl medan andra inte känner sig bekväma i en simhall med lite kläder på sig. En av lärarna berättar hur bilden av kroppen har förändrats i samhället vilket ställer andra krav på eleverna idag än vad de tidigare gjort, vilket läraren tror är en bidragande faktor till den låga närvaron i simning. Lärarna väljer att hantera detta på olika sätt, bland annat genom att undervisa flickor och pojkar var för sig eller att låta de elever som inte deltar att komma på "omsimning" eller extra insatt undervisning i det specifika momentet. I de övriga momenten är dans och bollspel de moment som vissa elever inte deltar i av olika anledningar. Detta beror bland annat på att de inte känner sig bekväma i situationer med bland annat dans eller att de känner sig överkörda av de elever som "låter högst", främst inom bollspel.

Av resultatet är det svårt att säga vems problem det egentligen är när eleverna är frånvarande. Lärarna kommer alltid ha ansvar för eleverna oavsett om de väljer att vara delaktiga i undervisningen eller inte. Det verkar som det finns uppgifter som eleverna kan göra om de av

någon oförklarlig anledning inte deltar men samtidigt så är ämnet även av praktiskt karaktär, vilket gör det komplicerat. Lärarna förklarar också att det blir lite av ett orosmoment om flertalet elever sitter bredvid och tittar på, både för de eleverna och för de eleverna som faktiskt deltar i undervisningen. Med orosmoment menar lärarna att de elever som faktiskt deltar upplever att de känner sig uttittade när andra elever sitter på bänken och stör undervisningen med bland annat sina mobiltelefoner. De är också svårt för läraren att fokusera på de deltagande eleverna fullt ut vilket kan göra att dessa elever inte känner sig sedda och därmed tappar lusten att delta.

6.2 Lärarens planering och upplägg

De intervjuade lärarna hade som vi tidigare nämnt olika lång erfarenhet av att undervisa i ämnet idrott och hälsa. Genom att få en förståelse för hur de väljer att lägga upp sin undervisning hoppades vi kunna se likheter och skillnader och även förståelse för varför lärarna valt att lägga upp planeringen på det sätt de har, utifrån ett perspektiv där man tänker på frånvaro, vilket redovisas nedan. På de tre olika skolorna som de fem lärarna arbetar på har samtliga elever på högstadiet två lektioner i veckan á 50 minuter. Av de lärare som deltagit i denna undersökning skiljer det sig från skola till skola kring hur eleverna vet vilket moment som komma skall. Enligt lärarna kan detta vara både positivt och negativt för hur de tänker kring hur det eventuellt kan påverka frånvaron. De tre viktiga delar som kom fram när lärarna berättade om sin undervisning var 1. Grovplanering 2. Elevpåverkan och 3. Deltagande. Nedan kommer resultaten redovisas i följande ordning. Lärare 4 beskriver sin termins- och lektionsplanering med följande:

Vi har en grovplanering som vi visar eleverna i början av året och så har vi varje veckoplanering som kommer ut veckan före. Så söndag kväll så vet de alltid vad idrottslektionen innehåller så de kan aldrig säga att "nej men jag visste inte" för de kan alltid titta i Schoolsoft.

Lärare 1 som arbetar på samma skola som lärare 4 beskriver sin syn på termins- och lektionsplaneringen enligt följande:

Veckan innan vet de. Och sen om vi har vi ett projekt som pågår i 2-3 veckor så vet de att vi kommer hålla på med de här nu. De är medvetna och då kan de ju välja. Men jag tror att det är positivt för eleverna att de vet eftersom de då kan förbereda sig mentalt på

vad vi ska göra om det är ett moment de tycker är mer jobbigt än något annat. Detta funkar bra här och vi slipper också alla frågor om vad vi ska göra på lektionerna.

Lärare 1 anser alltså att de väljer att informera eleverna om vad som kommer under nästkommande lektion i syfte att det kan underlätta för eleverna och att de kan förbereda sig mentalt. Lärare 1 förklarar också att de slipper frågorna om vad de ska göra på lektionerna när de gör på detta sätt. Eftersom Lärare 1 undervisar i engelska också så kan det vara så att läraren får mycket frågor kring idrottslektionerna i samband med lektionerna i engelska och genom att låta eleverna veta vad som kommer på lektionerna via Schoolsoft kanske dessa frågor minskar och fokus är här och nu istället.

Lärare 3 som istället arbetar på den skola som ligger i ett mer utsatt område beskriver att de lägger upp sin undervisning enligt följande:

Ja man brukar säga att "nu börjar vi med de här" och då brukar de fråga vad man ska göra nästa gång och då brukar jag säga om de ska vara styrketräning eller friluftsliv så de brukar veta om det. Men nackdelen om de vet om är att de brukar plocka ut saker de inte vill vara med på, då blir de ännu värre.

De slutsatser man kan dra från dessa tre förklaringar ovan kring upplägget av undervisningen är att lärarna ser olika på detta. Vissa lärare tycker att det är en fördel att eleverna vet vad de ska göra under kommande lektion eftersom de då kan ställa krav på eleverna att ta med sig "rätt material". En annan lärare tycker istället att det är bättre att eleverna inte vet vad som kommer på följande lektion eftersom det kan leda till att eleverna självmant börjar sälla bort de aktiviteter de inte vill vara med på.

Eftersom begreppet elevpåverkan dök upp under intervjuerna valde vi att fokusera på detta kortfattat. Överlag kan man säga att eleverna inte får vara med och påverka undervisningen så mycket. Lärarna är de som sköter planeringen men givetvis involveras eleverna på olika sätt. Lärare 1 försöker vara flexibel och lyssnar på elevernas tankar och åsikter:

Vi försöker vara flexibla och de kommer ofta med idéer och tips. Jag är inte den som är såhär "Nej jag har bestämt såhär nu". De blir ju jättetråkig stämning av det.

Lärare 4 som arbetar på samma skola som Lärare 1 har ungefär samma tankar kring elevpåverkan men har en uppfattning om att det blivit en förändring i och med den nya läroplanen Lgr11:

Ja nu har vi haft ett miniprojekt där eleverna har fått planera sina egna lektioner och genomföra dem för att visa förmågan att de kan planera, genomföra och utvärdera egna styrkepass. Sen har vi valmöjligheten ibland att de får välja på olika aktiviteter men annars är de inte så mycket påverkande. Förut så hade vi perioder när vi hade mer elevledda lektioner och de är något som jag saknar lite men tempot har blivit annorlunda i och med Lgr11 och Lgr11 sätter ju lite hårdare krav till grejer så, de ändras lite, de är ett annat tempo på allt vi gör, på gott och ont.

Lärare 5 förklarar att det kan vara svårt för eleverna att tolka det centrala innehållet och att de elever som kan göra sin röst högst hörd skulle påverka övriga klasskompisar. Däremot kan eleverna få vara med och demonstrera exempelvis teknikövningar om de spelar basket på fritiden och har tips på hur man kan göra:

Ganska lite skulle jag säga. Dels för att centrala innehållet och kunskapskravet ofta är svåra för eleverna att förstå. Jag ska ändå bedöma i slutet så de blir inte så enkelt om eleverna bestämmer. Röststarka elever skulle kanske inte föreslå orientering i flera veckor. Men om en elev till exempel spelar basket så får eleven som kan vara med och visa för sina kompisar, till exempel teknikövningar.

De slutsatser som kan dras kring elevpåverkan är att eleverna inte får så mycket utrymme till att påverka innehållet av lektionerna mer än om de arbetar med något speciellt projekt som kräver att de själva tar eget initiativ eller om de kan demonstrera teknikövningar för sina klasskompisar vid speciella tillfällen. Detta kan ha att göra med att läroplanen har förändrats som Lärare 1 anser men också på att lärarna tycker det är viktigt att de ska hinna med vissa specifika moment och då blir elevinflytande påverkat.

En annan sak som är intressant i samband med de resultat som handlar om själva undervisningen är om eleverna tillåts delta om de inte har ombyteskläder. Detta varierar verkligen mellan de olika lärarna. De två lärare som undervisar på skolan i den välmående förorten ser olika på detta. Lärare 1 berättar om detta:

Ja de får de. Men man måste tänka på säkerheten där också, för dem själva. Jag vill ju att eleverna ska vara med så mycket fysiskt som möjligt, de är ju mitt mål.

Lärare 4, som arbetar på samma skola har en helt annan bild över detta och beskriver det enligt följande:

Nej de får de inte, de får ett litet straff om de glömmer och då får man tyvärr ha tråkigt och kolla på när de andra gör roliga saker. Så är det.

Lärarna på de andra två skolorna tycker att det är viktigt att eleverna är delaktiga i undervisningen oavsett om de är ombytt eller ej. Lärare 5 beskriver det enligt följande:

Ja de får vara med, näst intill att jag tvingar dem.

Lärare 2 har samma synsätt på detta problem:

Dom brukar jag försöka få med ändå, de får vara med ändå, i jeans. Ofta byter de inte om ändå, på riktigt.

De slutsatser man kan dra av ovanstående svar är att det skiljer sig från skola till skola om eleverna får vara med oavsett om de har bytt om eller inte. Eftersom Lärare 4 arbetar på en skola i en mindre välmående förort kan det vara så att eleverna inte har möjligheter att införskaffa idrottskläder och tillåter ett klimat där eleverna kan vara deltagande trots detta. På den skola som Lärare 1 och 4 arbetar på har de ändå olika syn på deltagande i "vanliga kläder". Lärare 4 vill att eleverna ska byta om till lektionerna och har de glömt ska de se det som "ett straff att gå miste om det roliga" medan Lärare 1 gärna vill att eleverna är delaktiga och fysiskt aktiva i största möjliga mån. Potentiella anledningar till varför det kan skilja sig åt mellan lärarna här är deras erfarenhet och år i yrket. Lärare 4 har som framgår av Tabell 1 arbetat i drygt 22 år och har säkert arbetat in de metoder läraren i fråga tycker fungerar bäst. Lärare 5 har istället kanske ett mer nytänkande synsätt och ser hellre att eleverna är delaktiga i vanliga kläder. Man kan också se att de olika delarna grovplanering, elevpåverkan och ombyte hänger ihop med varandra och är viktiga delar att tänka på enligt lärarna när det kommer till hur man bemöter elever som inte är delaktiga.

6.3 Motivation för eleven

Nedan presenteras hur lärarna ser på motivation och hur de själva arbetar med motivation på sina arbetsplatser. Hur lärarna på de besökta skolorna går tillväga när de motiverar sina elever

ser lite olika ut. De har olika strategier och verktyg som de använder för att få eleverna att delta i högsta möjliga utsträckning samtidigt som samtliga har en del gemensamma nämnare av motivation i sin undervisning. Detta gäller både de elever som kommer till idrotten men inte deltar aktivt men framförallt de elever som inte deltar alls. Resultaten nedan speglar den typ av motivation som kallas för *yttre motivation*. Alltså motivation som kommer från läraren.

På en av skolorna vi besökte som ligger i en av de välmående förorterna undervisar läraren i en klass med idrottsprofil vilket gör att många av eleverna sannolikt har ett intresse för idrott och hälsa, så som läraren uttryckte det. Vissa av eleverna är aktiva inom en idrottsförening medan andra elever har ett starkt intresse för idrott och hälsa som ämne i skolan. Läraren 5 som i detta fall undervisar på denna skola uttryckte att det är viktigt att ha en bra och tät relation till eleverna för att de ska känna sig motiverade att delta i undervisningen. Läraren såg dock ingen större problematik med att få sina elever motiverade eftersom många av eleverna redan är väldigt motiverade i skolidrotten och idrott och hälsa i allmänhet. Sådär uttryckte sig läraren i frågan om hur läraren arbetar för att motivera sina elever och vilka verktyg som kan leda till att eleverna känner sig motiverade att delta i idrott och hälsa undervisningen:

Dels tycker jag att elever i åk 9 är motiverade, de är intresserade av idrott. Sen försöker jag ha en bra och tät relation med eleverna. Man vet vad man ska trycka på för att ge bra feedback vilket leder till att de blir motiverade. Jag har eleverna på en "kickgrupp/sms" där jag kontaktar eleverna så de vet vad som gäller vid till exempel ändrad väderlek eller annat som avviker från den planerade undervisningen. Om en elev har jättesvårt för ett moment, till exempel dans kan eleven få skicka in en film men jag är väldigt tydlig med kunskapskraven så att eleverna vet vad jag kommer att bedöma. Man får hålla en dialog med varje elev för att alla elever ska känna att de klarar kunskapskraven.

Lärare 2 ansåg att leken var viktig i undervisningen och även en god relation mellan elev och lärare, detta för att eleverna ska känna sig sedda och motiverade.

Nej men de är de här med att använda leken... och kursplanen. De är två verktyg man har att visa på att "de här är de vi ska göra" men sen också hela tiden lekfullt och varierat arbetssätt, bjuda in mer än hota och tvinga. De är en svår balans de där såklart. Relationen är det viktigaste redskapet vi har på något sätt och den måste man bygga. Har man inte gjort de så är det väldigt svårt att få någon att delta, oavsett om eleven är avigt inställd till idrott eller inte.

Lärare 3 på samma skola använde lite andra strategier för att motivera sina elever.

En del mutar jag med choklad, på riktigt. Man har ju gjort olika grejer, till exempel en elev som absolut inte vågar dansa framför klassen, det är viktigt att dom eleverna vet att om de är med på lektionerna och gör sitt bästa så brukar de räcka. Vissa undantag har jag låtit eleven filma hemma och skicka till mig om man tyckt att momentet varit extremt känsligt av någon anledning. Man får vara väldigt flexibel men för majoriteten så tror jag det är viktigt att jag till exempel kan fuldansa först och vara larvig och hoppa omkring till musiken. Framförallt är det viktigt med ett tillåtande klimat, och att jag säger till eleverna att de viktiga inte är att sätta varenda takt eller rytm. Gör de sitt bästa och gör uppgiften är det de bästa.

Den strategi som lärare 3 använde sig av påminner om den som lärare 2 använde sig av, nämligen att kunna vara lekfull om det behövs och försöka lägga sig på elevernas nivå. Detta kunde i vissa moment motivera elever som annars är avigt inställda till moment som till exempel dans. Genom denna strategi brukade läraren få med eleverna att delta i undervisningen och känna motivation.

Även lärare 4 som arbetar på skolan i den välmående förorten poängterade hur viktigt det är att skapa en relation genom en god kommunikation till eleverna för att de ska få en trivsamt miljö.

Kommunikationen med eleverna är jätteviktig för att skapa en miljö där alla är sig själva, det är de skolidrott handlar om, de är ingen tävlingsidrott utan vi pratar om hur vi har de och eleverna måste vara med på tåget.

Lärare 1 som arbetar på samma skola försöker alltid att pusha sina elever att vara med även om de är omotiverade eller av andra anledningar inte kan delta i undervisningen. Lärare 1 anser att man alltid kan vara med och göra något fysiskt om man är tillräckligt frisk för att vara i skolan.

Jag försöker pusha de att vara med fysiskt även om de har ett gips eller om de är sådana saker.

Sammanfattningsvis har samtliga lärare på ett eller annat sätt uttryckt hur viktigt det är att ha en god relation med sina elever och att skapa ett klimat som gör att det är högt till tak. De menar också att man som lärare måste vara tydlig med kunskapskraven eftersom eleverna då är medvetna om vad som förväntas av dem vilket kan leda till att de känner sig motiverade att delta. Lärarna använder sig till största del av så kallad yttre motivation. Alltså att de försöker motivera och få eleverna att nå sina mål och de uppsatta målen genom att motivera och pusha

dem. Det gör lärare både genom att anpassa undervisningen för att den ska fungera för alla men även är tydlig med att det inte handlar om att alltid göra rätt utan att vara där och göra sitt bästa. Tre av fem lärare kunde låta sina elever skicka in inspelat material till läraren om man av särskilda skäl inte ville eller kunde delta i något moment som var extra känsligt. Genom att individanpassa undervisningen i högsta möjliga utsträckning tycks lärarna vara överens om att det kan göra eleverna motiverade att delta.

6.4 Lärarens relation

De frågeställningar som denna undersökning ter att besvara är dels hur lärarna ser på frånvaro i ämnet idrott och hälsa men också hur lärarna arbetar med att motivera de elever som faktiskt är frånvarande, vilket vi redovisar resultat kring i föregående kapitel, 6.3 *Motivation*. Det som även kom fram när vi talade om motivation var hur lärarna ser på sin roll i förhållandet lärare – elev. De deltagande lärarna har olika tankar kring vad som är viktigt för att lyckas skapa en bra relation. Det bör påpekas ännu en gång att alla lärare som deltog i undersökningen är undervisande lärare i ett ämne till utöver idrott och hälsa, vilket ger dem fler tillfällen i veckan då de träffar sina elever. Detta kapitel kommer därför handla om vad lärarna anser är det viktigaste för att skapa en bra, professionell relation med sina elever. Kring detta tema kom det fram att relationen är viktig för att ha möjlighet att motivera sina elever men också för att det är viktigt att känna till de eventuella problem som eleverna kan ha utanför skolan om påverkar eleven. Lärare 1 beskriver relationen till sina elever såhär:

Jag undervisar i ett annat ämne så är det lättare att få en relation med eleverna.

Lärare 4 anser också att det är positivt att träffa eleven i ett annat forum än under lektionerna i idrott och hälsa för att lära känna eleverna och kunna skapa den relation som är så viktig för att få elevernas förtroende.

Jag har ju några elever i matematik också och de är alltid bra att se eleven utanför idrotten. Jag har varit vikarie i en månad för en lärare som har varit sjukskriven och då har jag vart med åttorna som jag har i idrott också de är jätteroligt för då får man se dem på ett annat sätt och de får en annan bild av läraren.

Lärare 3 har också positiva tankar kring vikten av en bra relation till sina elever. Men läraren gav också förslag på hur man skulle kunna förbättra relationerna till eleverna för att förebygga frånvaro.

Ihop med en bra relation till eleverna tror jag det är så vanligt att som idrottslärare på många skolor undervisar väldigt många elever, ibland ett helt högstadium med flera klasser. Skulle man ha färre elever på lektionerna så skulle man kunna stärka relationen mer... nu är vi så många elever på en lärare vilket gör de är svårt att bygga relationer.. jag tror man skulle tjäna på att ha färre elever.

Lärare 2 förklarar istället hur viktigt det är att ha en god relation till eleverna eftersom det är viktigt att de kan anförtro sig till läraren. Det handlar, enligt Lärare 2 inte om hur mycket kunskap man har som lärare om du inte kan få fram till eleverna. Relationen är något vi måste bygga upp och det kommer inte av sig själv. Lärare 2 beskriver det med egna ord såhär:

De är en svår balans de där såklart liksom men de måste vara väldigt så här... det spelar ingen roll riktigt vad man kan, eleverna bryr sig inte så mycket om vad man kan innan man vet hur mycket man bryr sig om dom.. alltså relationen är det viktigaste redskapet vi har på nåt sätt och då.. måste man bygga den.

De slutsatser man kan dra ifrån detta resultat är att lärarna känner att det är enklare att få en bra relation med eleverna ju oftare de undervisar dem. Det handlar om att de helt enkelt lär känna eleverna och lär känna deras eventuella problem. Läraren som menar att mindre elevgrupper skulle underlätta relationsbyggandet kan ha tankar om detta då läraren har upplevt problem med stora elevgrupper. Goda relationer är något som man bygger upp enligt lärarna och för att vinna elevernas förtroende handlar det inte enbart om hur mycket kunskap man har som lärare utan det handlar mer om att se eleverna och hjälpa dem framåt i sin utveckling.

7 Diskussion

I detta kapitel kommer vi att diskutera de resultat vi fått under intervjuerna utefter de tema vi presenterat i föregående kapitel, 6. *Resultat och Analys*. De resultat som diskuteras här är av intresse för att besvara syftet och frågeställningar för studien. För att kortfattat besvara våra frågeställningar innan vi kommer in på diskussionen så svarade alla lärare som vi intervjuade att det är ett problem med frånvaro i ämnet idrott och hälsa. Vissa av lärarna får arbeta mer med de elever som aktivt väljer att inte delta men överlag så är frånvaro ett problem. Samtliga lärare har också olika teorier kring hur de gör för att motivera de elever som är frånvarande. Flertalet av de intervjuade lärarna lyfte vikten av en god relation till sina elever. I

nedanstående kapitel kommer vi diskutera de resultat vi redovisat i föregående kapitel mer djupgående.

7.1 Frånvaro – vems ansvar?

Eftersom Skolinspektionen (2018) nyligen presenterat en rapport där de redovisar resultat som visar att frånvaron runt om på landets högstadieskolor är relativt högt fann vi det intressant att försöka få en bild över hur lärare som undervisar i ämnet ser på detta. De olika lärarna vi intervjuade hade alla olika tankar och erfarenheter kring detta. Enligt lärarna tycks inte frånvaron vara särskilt hög på de skolor som ligger i områden som ligger i bättre socioekonomiska områden, vilket två av skolorna som vi intervjuade lärare på gör. Den förklaring vi kan se till varför frånvaron inte är så pass hög som Skolinspektionen beskriver i sin rapport i dessa områden kan ha att göra med föräldrarnas inställning till skolan överlag. Detta beskriver även Redelius (2004) som en orsak till att vissa elever inte deltar. Eftersom eleverna fortfarande bor hemma och är minderåriga har förmodligen föräldrarna fortfarande mycket att säga till om. Bourdieus begrepp kring habitus och kapital är något som kan förklara denna teori. Habitus, var som vi nämnde tidigare ett begrepp som handlar om de erfarenheter man har med sig från det att man var väldigt liten och påverkas mycket av sina föräldrars inställningar. Eftersom eleverna som går på högstadiet fortfarande, i många fall, bor hemma påverkas de förmodligen mycket av sina föräldrars värderingar och tankar. Har en elev till exempel föräldrar som tycker det är viktigt med fysisk aktivitet tror vi, med koppling till Bourdieus begrepp, att det finns ett större intresse för att vara aktiv och deltagande på idrott och hälsa lektionerna. Trots detta beskrev en av lärarna på denna skola ändå att det förekommer att eleverna väljer att vara frånvarande när det är ett moment som inte passar eleven. Det man kan tänka sig kring detta fall är att eleven i så fall saknar motivation till att delta och då istället väljer den enkla vägen, att vara frånvarande. Här gäller det då som lärare att skapa en tilltalande miljö som är motiverande för eleverna. Eftersom undervisningen enligt Lgr11 ska vara anpassad för varje enskild individ kan det vara positivt att fundera kring hur man på bästa sätt kan motivera sina elever, just för att slippa ovanstående scenario.

De två lärare som arbetar på den skola som ligger i ett område där den socioekonomiska statusen inte är lika hög tror att frånvaron på idrott och hälsa lektionerna beror på andra delar än att de helt enkelt inte vill vara delaktiga i undervisningen. Det kan bland annat röra sig om att eleverna inte får delta av traditionella skäl som till exempel har att göra med elevernas religion. Återigen kan vi koppla detta till Bourdieus begrepp *kulturellt kapital*. Eftersom vi idag lever i ett mångkulturellt Sverige är det mycket möjligt att vi som blivande lärare

kommer möta elever med olika bakgrund. Det kulturella kapitalet påverkas och ärver vi också från våra föräldrar (Bourdieu 1994). Detta går givetvis att påverka men många av grundtankarna kommer vi nog alltid ha med oss och det är därför det kan bli en krock vid till exempel simundervisningen som en av lärarna nämner ovan. Eftersom simundervisningen sker i en miljö som är annorlunda jämfört med övrig idrott och hälsa undervisning har några av lärarna förslag på hur man ska kunna minska frånvaron i detta moment. Det handlar om uppdelad undervisning där flickorna kommer till simhallen vid ett tillfälle och pojkarna vid ett annat. Vi anser att detta är ett bra exempel på hur man kan lägga upp undervisningen vid ett moment som kan tyckas vara mer utsatt än andra, för att då minska frånvaron. Trots att vissa av de intervjuade lärarna gjorde på detta sätt har det enligt lärarna ändå lett till att vissa elever drar ut på deltagandet i simningen tills det att lärarna kräver att de behöver delta för att bli godkända i ämnet. Korrelationen mellan frånvaro och simning kan enligt lärarna bero på att eleverna befinner sig i en utsatt miljö där de inte känner sig trygga. Eftersom majoriteten av de lärare som vi intervjuade beskrev att det viktigaste för att få eleverna att delta i undervisningen är trygghet och en bra relation, lärare och elev emellan finns det helt klart en hel del att jobba med vad gäller elevernas personliga trygghet i en för många, okänd miljö. Detta kan man koppla till Noddings (2012) tankar kring ett tillåtande klimat i klassrummet där relationen mellan lärare och elev är ytterst viktig. Noddings beskrev vikten av att regelbundet arbeta med frågor som handlar om etik och moral för att eleverna ska få förståelse för varför de går i skolan och vad som faktiskt förväntas av dem. Allt för att eleverna i skolan ska befinna sig i ett klimat de trivs i och som är förlåtande. Detta gäller inte bara ämnet idrott och hälsa utan alla ämnen i skolan (Noddings 2012). Hur lärarna i idrott och hälsa som vi intervjuat till denna studie arbetar med etik och moral är inget vi har fokuserat på och det gäller att komma ihåg att vi enbart har intervjuat ett fåtal lärare som har fått dela med sig av sina erfarenheter och tankar kring det här med frånvaro och vad de tror kan påverka eleverna till att inte vilja delta. Vi kan dock se paralleller mellan den tidigare forskning som gjorts och de tankar lärarna har kring frånvaro. De likheter vi kan se med den tidigare forskningen och de svar vi fick ifrån de intervjuade lärarna är att eleverna inte finner mening med undervisningen och att de känner obehag inför läraren eller vissa moment (Gontrev & Kalac 2017). Ett moment, som även Stemberger (2014) beskriver i sin forskning, är att vissa elever väljer att utebli från undervisningen på grund av omklädningsrum som inte är tillräckligt hygieniska. Detta är något som en av lärarna vittnar om som en potentiell anledning till att vissa elever inte deltar. Läraren ger aldrig något konkret exempel på hur detta kan undvikas

men det får oss att fundera på hur vi kan se till att detta inte sker i den miljö våra blivande elever kommer att befinna sig i.

Det som kan ses som uppseendeväckande är att eleverna i de lägre årskurserna inte alls är frånvarande i samma utsträckning som de äldre eleverna verkar vara. En av de intervjuade lärarna tog upp detta i samband med att vi diskuterade motivation. Läraren menade att man nästan fick hejda de yngre eleverna istället för att pusha på, som behövs i många fall med de äldre eleverna. Både Stemberger (2014) och Larsson (2016) förklarar att de yngre eleverna i många fall är mer nyfikna och tycker om att prova på nya saker, vilket kan ses som en anledning till varför frånvaron nästan är obefintlig i de lägre åldrarna. Här kan man ställa sig frågan om det på något sätt hade gått att använda samma pedagogik för de äldre eleverna för att motivera dem och få frånvaron att minska? Trots att de äldre eleverna inte anses vara lika lekfulla och nyfikna på att prova nya saker tror vi ändå att det kan vara ett vinnande koncept. Eftersom majoriteten av de intervjuade lärarna poängterade att det som är viktigast för att alla elever ska vilja vara deltagande är att undervisningen är varierande kan man också fundera om undervisningen runt om på landets skolor är för enformig och inte tillräckligt varierande för att eleverna ska finna motivation till att delta.

Så vems ansvar är då frånvaron i ämnet idrott och hälsa? Är det enbart lärarens eller är det enbart elevens? Eller är det en kombination av båda parter tankar och värderingar? Av det resultat som sammanställts i denna uppsats tycks vi se att lärarna ställer höga krav på sig själv och sin undervisning. De är medvetna om att eleverna i dagens skola ställer höga krav på undervisningen och att det ibland är andra saker än motivation som gör att eleverna väljer att vara frånvarande. Det är svårt att peka ut vems problem frånvaro egentligen är men i slutändan blir det ändå elevens om det är så att eleven är borta så mycket att det eventuellt kan påverka ett betyg. Det som framgick av resultatet var att lärarna hade olika strategier för hur de bemötte frånvaro. Några av lärarna tvingade sina elever till att delta och andra lät dem sitta vid sidan av om det handlade om enstaka tillfällen de avstod ifrån undervisningen. Den tidigare forskningen vi tagit upp i denna uppsats säger ingenting om vad eleverna som inte deltar gör under lektionen. Det som Redelius (2004) dock kom fram till var att de elever som inte deltog i lektionerna ofta ansåg att de har en dålig självbild och att deras föräldrar inte tyckte att ämnet är lika viktigt som övriga skolämnen. Något som är intressant är att frånvaron och delaktigheten varierar mycket beroende på vilket område skolorna ligger i. Vad detta påverkas av har vi inget belägg för men vi tror att det handlar om föräldrars inställning, vanor

och förståelse för vikten av fysisk aktivitet lika mycket som det egentligen handlar om inställningen till skolan överlag. På skolan där det var betydligt högre frånvaro gäller det att hitta de pedagogiska nycklar som kan motivera eleverna och hjälpa eleverna lite extra med att förstå vikten av fysisk aktivitet och att ämnet är precis lika viktigt som vilket annat ämne som helst.

7.2 Relationen – nyckeln till aktivt deltagande elever?

Hur lärarna vi mött går tillväga för att motiverar sina elever till att delta i idrott och hälsa undervisningen ser lite olika ut. Vad alla lärare påpekar är dock hur viktigt det är att bygga en bra relation till eleverna, som i sin tur resulterar till en högre motivation. Jenner (2011) beskriver att motivation handlar om bemötandet mellan två individer vilket kan jämföras med det pedagogiska mötet som sker mellan lärare och elev. Noddings (2016) beskriver också hur motivation påverkas av de relationer vi har vilket även stämmer överens med den beskrivning som lärarna ger oss.

Även Jungert (2014) redogör hur viktigt det är med goda relationer mellan lärare och elev/elev och kompisar för att eleven ska känna inre motivation till att utföra de uppgifter som ges, vilket han benämner under samhörighetsbehovet. Om skolan inte lyckas tillfredsställa eleven detta behov kan det resultera i att den inre motivationen som för eleven framåt, misslyckas. Larsson (2009) betonade även vikten av de personliga egenskaperna som ligger hos läraren och hur dessa även kan påverka eleven i positiv bemärkelse. Hon menar att det inte bara handlar om hur pedagogisk en lärare är utan de personliga egenskaperna som varje lärare besitter, bland annat deras förmåga att se eleven och även vara lyhörd för deras behov. All den tidigare forskning som vi återger speglar även hur lärarna ser på motivation till sina elever och hur pass viktigt det är att bygga relationer för att eleverna ska känna sig motiverade.

Eftersom majoriteten av lärarna vi träffat även undervisar eller har undervisat i något annat ämne än idrott och hälsa så möter de eleverna under flera tillfällen än i idrott och hälsa undervisningen. Detta gör att lärarna får flera tillfällen att bygga relationer till eleverna vilket i sin tur kan få fler elever till att delta i undervisningen, menar lärarna. Hur pass motiverade eleverna är till att delta i undervisningen kan också spegla de kapital som eleverna bär på. Har de föräldrar vars inställning till idrott och hälsa är negativ kan även detta bidra till att eleverna känner sig omotiverade till att delta i undervisningen. Detta påpekar även en av lärarna som berättar att vissa föräldrar inte ser idrott och hälsa som ett viktigt ämne. Vad som är orsaken

till detta skulle kunna vara de som Bourdieu beskriver som de *kapital* som varje individ har. Det kan vara av social, ekonomisk eller kulturell karaktär – i detta fall främst det sociala kapital individen har. Med detta sagt blir lärarens roll väldigt central just för de elever som inte har föräldrar vars inställning till idrott och hälsa är positiv. Om läraren lyckas fånga just dessa elever och vända deras negativa inställning och få de motiverade till idrott och hälsa känner läraren att han eller hon har man lyckats med sitt uppdrag.

7.3 Får eleverna påverka undervisningen?

Hur pass mycket eleverna får vara med och påverka undervisningen tycks inte skilja sig så mycket åt mellan lärarna. Samtliga lärare betonar att de har en kursplan att följa vilket gör det svårt för eleverna att påverka undervisningen i så stor utsträckning. De beskriver att det i slutändan är läraren som har sista ordet men ibland får eleverna alternativ att välja på vilket några av lärarna beskriver som ”skendemokrati”. Lärarna säger att det är viktigt att låta eleverna vara med och påverka i den mån det går för att skapa ett ”tillåtande” klimat i klassen. Med detta menar en av lärarna att eleverna ska känna sig bekväma i sin klass och även våga komma med egna idéer och feedback till läraren, oavsett om man tycker att idrott och hälsa undervisningen är ett intressant ämne eller inte.. Skapas ett tillåtande klimat i undervisningen gör det att eleverna blir involverade i undervisningen. Detta leder i sin tur till att eleverna blir motiverade, vilket även Jenner (2011) beskriver som ett av flera tillfällen som kan leda till ett lyckat pedagogiskt möte mellan elev och lärare.

Vissa elever, som i vanliga fall håller på med idrott utanför skolan, tycks vara de elever som skriker högst för att få sin vilja igenom när eleverna får frågan om de önskar någon speciell aktivitet (Redelius 2004), vilket även bekräftas av lärarna vi träffat. Detta gäller enligt en av lärarna främst killar som är aktiva inom bollspelsidrotter. För att undvika att de elever som inte är aktiva inom föreningsidrott och som i fall som detta snarare backar än väljer att delta brukar läraren inte ens ge alternativ för eleverna, just för att slippa att sådana situationer uppstår. Om de röststarka eleverna tar över undervisningen kommer förmodligen inte de elever som känner låg motivation eller ingen motivation alls (amotivation) att vilja delta.

8 Slutsats och implikationer

Precis som Skolinspektionen konstaterade i sin rapport så ger den, liksom denna studie, inte en heltäckande bild av hur det ser ut i hela landet vad gäller frånvaro i elevgrupper, däremot en status på hur pass stor frånvaron är i idrott och hälsa undervisningen, åk 7-9. Denna studie

har genomförts på tre olika skolor i en större stad och vad som är väldigt tydligt är att det skiljer sig åt från skola till skola, speciellt vad gäller lärarnas syn på frånvaro. Då denna studie är relativt liten är det svårt att generalisera de resultat vi fått men vi ser ändå en ganska tydlig bild av elevernas motvilja till att delta på de skolor som ligger i de mer socioekonomiskt utsatta områden jämfört med de andra två skolorna där deltagandet är relativt högt. Lärarna på dessa två skolor ser inte heller frånvaro som ett jättestort problem.

Denna studie hade kunnat fördjupas genom att intervjua de elever som väljer att inte delta i undervisningen, detta för att se om det finns några samband med lärarnas erfarenheter och de som eleverna faktiskt upplever är orsaken till att de inte deltar. Nu valde vi att fokusera på lärarna för att finna verktyg som för oss kan vara fördelaktiga att ha med sig i framtiden i vår yrkesprofession. Det viktigaste som samtliga lärare nämnde, oavsett om eleverna är delaktiga eller inte är att eleverna känner sig sedda vilket i sin tur kan leda motivation och deltagande. Vi hade även kunnat undersöka om det finns något samband mellan frånvaro i andra ämnen och jämfört detta med de elever som inte deltar i idrott och hälsa undervisningen. För vidare forskning vore det intressant att se om det finns några samband.

För att i framtiden arbeta vidare med detta problem gäller det att fortsätta upprätthålla de goda relationer som skapar ett tryggt klimat för eleverna. De goda relationerna och det tillåtande klimatet är något som både tidigare forskning och de lärare vi har intervjuat ser som framgångsfaktorer till att få eleverna att vilja delta i undervisningen. Hur man som lärare gör detta på bästa sätt är nog högst individuellt och vi tror att man med hjälp av den forskning som finns kring detta område själv måste hitta det sätt som passar bäst för att kunna motivera sina elever till att delta i undervisningen. Fysisk aktivitet och hälsa är något som alla människor, oavsett ålder och kön behöver i sin vardag för att må bra och därför är det otroligt viktigt att vi lärare kan ge eleverna den livslånga kunskap de behöver kring detta.

Litteraturförteckning

Broady D. 1998. *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. Uppsala: Uppsala Universitet

Bourdieu P. 1995. *Praktiskt förnuft – bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Engström, L-M. (2004). Förord. I: Larsson, H. & Redelius, K. (red.) *Mellan nytta och nöje – bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan

Engström, L-M. (1999). *Idrott som social markör*. Stockholm: HLS.

Engström, L-M. (2010). *Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

David, M. & Sutton, C.D. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Gontarev, S., & Kalac, R. (2017). Absence of students in physical and health education classes. I: *Physical Education, Sport & Health 2017*, Vol. 6 Issue 2 p. 21-27

Hallin, A. & Helin, J. (2018). *Intervjuer*. Studentlitteratur AB, Lund.

Hassmén, P., Hassmén, N. & Plate, J. (2003). *Idrottspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.

Holmqvist, M. (2011). *Skolan och läraruppdraget - att bli och vara lärare*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur

Hugo, M. (2011). *Från motstånd till framgång - att motivera när ingen motivation finns*. Johanneshov: TPB

Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete: i skola och behandling*. Myndigheten för skolutveckling.

Jungert, T. (2014). Inre motivation positiv för elever utveckling och lärande.

Larsson, H. (2016). *Idrott och hälsa: i går, i dag, i morgon*. (1. uppl.) Stockholm: Liber

Larsson, L (2009). *Idrott - och helst lite mer idrott. Diss. -avh.* Stockholm 2009

Noddings, N. (2016). *The caring relation in teaching*. I: Oxford Review of Education Vol. 38, nr 6. USA: Taylor & Francis

Redelius, K. (2004). Vilka är vinnarna och förlorarna i ämnet idrott och hälsa? I: *Centrum för idrottsforskning* nr 4-2004. Stockholm: Centrum för idrottsforskning

Revstedt, P. (2002). *Motivationsarbete*. (3. uppl.) Stockholm: Liber AB

Skolinspektionen. (2010). *Mycket idrott och lite hälsa*. Stockholm: Skolinspektionen

Skolinspektionen (2016). *Omfattande ogiltig frånvaro i Sveriges grundskolor*. Stockholm: Skolinspektionen

Skolinspektionen. (2018). *Kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i årskurs 7-9*. Stockholm: Skolinspektionen.

Skollagen (2010).

Stemberger, V. (2014). Excuses in physical education made by primary school pupils of fourth and fifth class. *Acta universitatis Carolinae Kinanthropologica* (Vol. 50).

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka lärares perspektiv och erfarenheter av elevfrånvaro i ämnet idrott och hälsa. Vilka är orsakerna till elevfrånvaro, och om det finns något gemensamt bland de elever som inte deltar. Studien syftar även till att ta reda på hur lärarna går till väga för att motivera de elever som deltar, men även de som uteblir från idrott och hälsa undervisningen. Frågeställningarna är följande:

- Hur ser lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa på elevers frånvaro?
- Hur motiverar lärarna de elever som är frånvarande för att få dem delaktiga i undervisningen?

Vilka sökord har du använt?

Ämnesord och synonymer svenska	Ämnesord och synonymer engelska
Idrott och hälsa	Physical education
Motivation	Motivation
Deltagande	Participation
Frånvaro	Absence

Var och hur har du sökt?

Databaser och andra källor	Sökkombination
Ebsco	”Physical education” + ”absence” ”Physical education” + ”absence” + ”school” ”Physical education” + ”school” + ”absence” + ”students” ”Physical education” + ”school subjects” + ”absence” “physical education” + “participation” Article type: Review
Google Scholar	

GIH:s bibliotekskatalog	”Frånvaro” + ”idrott och hälsa” Bourdieu Habitus
----------------------------	--

Kommentarer

Vi hittade bra källor via databasen Ebsco. Lätt att söka och genom att byta ut enstaka ord kommer flertalet andra källor upp.

Bilaga 2 – Missivbrev

Hej!

Ni får denna information då vi skulle behöva er hjälp med att delta i vår undersökning. Vi heter Martina Granström och Matilda Leeman och studerar vid Gymnastik och idrottshögskolan. Just nu håller vi på att skriva vårt examensarbete och det är därför du får denna information.

Syftet med vår uppsats är att ta reda på om det finns några gemensamma, bakomliggande faktorer för de elever som är frånvarande från idrottslektionerna. Vi vill utgå ifrån ett lärarperspektiv och undersöka vad lärare tror att frånvaron beror på. Undersökningen kommer bestå av intervjuer med lärare, där varje intervju kommer pågå i ungefär 30 min och spelas in med hjälp av en diktafon.

Uppsatsen kommer att följa de forskningsetiska principerna vilket innebär att intervjuerna enbart kommer användas i syfte till vår uppsats. Alla deltagare kommer att anonymiseras i både transkription och i själva uppsatsen. Det kommer därmed inte att gå att avslöja vem som deltagit i undersökningen.

Det är helt frivilligt att delta i undersökningen och det går att avbyta sitt deltagande när som helst av elever, lärare eller av skolan.

Med vänliga hälsningar,

Matilda Leeman

Vid frågor kan ni kontakta oss på mail eller telefon samt vår handledare.

Martina.granstrom@student.gih.se

Matilda.leeman@student.gih.se

Handledare Daniel Roe:

daniel.roe@gih.se

Underskrift:.....

Bilaga 3 – Intervjuguide

Allmänna frågor

1. Verksam inom yrket? (undervisat i idrott och hälsa på högstadiet)
2. Examensår från lärarutbildningen?
3. Undervisar du i något annat ämne än idrott och hälsa?

Frånvaro

- Hur stor är frånvaron hos de elever som går i åk 7-9 på er skola?
- Skiljer det sig åt mellan pojkar och flickor i antal deltagande på undervisningen? Om ja, i så fall vad beror detta på?
- Vilka moment är det som flest elever avstår från att delta i? Vad tror du detta beror på?
 - Rangordna 1-7 (1 = lägst frånvaro, 7 = högst frånvaro)
 - Simning, bollspel, friluftsliv, gymnastik, konditions- och styrketräning, friidrott, dans.
- Hur går du tillväga om en elev uteblir från undervisningen i idrott och hälsa?
- Hur många lektioner kan eleven vara frånvarande på innan skolan/du vidtar andra åtgärder än samtal med eleven?

Motivation

- Vad gör du som lärare för att motivera eleverna att delta i undervisningen?

Undervisningen

- Hur många lektioner i veckan har varje klass?
- Utesluts de elever som inte har ombyteskläder med sig till undervisningen från att delta med övriga i klassen? Vad ges för alternativ?
- Är eleverna medvetna om näst kommande moment i undervisningen? Finns en planering över terminen?
- Får eleverna vara med och påverka innehållet av lektionen? I så fall hur?

Lärarens roll

- Har du kontakt med eleverna utöver den tid de spenderar i skolan? Föräldrakontakt/personlig kontakt?
- Vilket ansvar har du som lärare för de elever som inte deltar i undervisningen?
- Finns det verktyg på din arbetsplats som du kan använda ifall en elev inte deltar i undervisningen?
- Skiljer det sig åt i antal deltagande elever på idrott och hälsa vs ditt andra ämne du undervisar i?